



การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์

Development of a community water management system to support consumption and agriculture in Buriram province

พื้นที่ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

เชาวลิต สิมสวย

โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน

ภายใต้ยุทธศาสตร์ การพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

พ.ศ. 2563

คำนำ

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตร จังหวัดบุรีรัมย์ จัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในจังหวัดบุรีรัมย์ โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นพื้นที่ 14 ตำบล ซึ่งในฉบับนี้จะนำเสนอพื้นที่ตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยการดำเนินงานของสถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ ได้รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ การปฏิบัติการในพื้นที่ ผลการปฏิบัติการในพื้นที่ และสรุปผลการดำเนินงาน ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำของตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ให้สามารถมีน้ำเพียงพอต่อความต้องการในการอุปโภคบริโภค และการเกษตรต่อไป

ดร.เชาวลิต สิมสวย

เมษายน 2563

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความแห้งแล้งต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากมีแหล่งจัดเก็บน้ำที่จำกัดประกอบกับไม่มีระบบการบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำที่หน่วยงานรัฐชุดสร้างให้ จึงทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวเกิดสภาพทรุดโทรมตามกาลเวลาและบางแหล่งไม่สามารถใช้งานได้ในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อให้เห็นกลุ่มคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบกับเพื่อให้เกิดการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ มีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้อย่างทันท่วงที

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ ดังนี้ 1) จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิตและการใช้น้ำในแต่ละตำบล 2) จัดทำแผนผังการบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล 3) จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำอย่างเพียงพอ 4) พัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับระบบแหล่งน้ำชุมชน โดยได้ดำเนินการในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์จำนวน 14 แห่ง ซึ่งฉบับนี้จะนำเสนอพื้นที่ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

สรุปผลการดำเนินงาน

1. กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนสามารถพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบลบ้านปรือให้สามารถใช้น้ำได้อย่างเพียงพอ โดยจากเดิมปี 2561 อ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ความจุสุทธิ 500,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่วัดได้ 100,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อมาในปี 2562 ความจุสุทธิ 500,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่วัดได้ 220,000 ลูกบาศก์เมตร โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 17 ครัวเรือน มีความต้องการใช้น้ำด้านการอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์รวมทั้งสิ้น 182,933.37 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งก็เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำทุกครัวเรือน

2. กลุ่มผู้ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง จำนวน 17 ครัวเรือนนั้นได้ รายได้ในระยะปี 2561 และปี 2562 นั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องจากปริมาณน้ำที่เป็นปัจจัยในการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์มีความแตกต่างกัน ภายในปี 2561 ผู้ใช้น้ำทั้ง 17 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 218 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 5 ชนิดได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ จำนวน 109 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 3,088,856 บาท/ปี รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 11,192 บาท/เดือน และภายในปี 2562 ผู้ใช้น้ำทั้ง 17 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 272 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 5 ชนิดได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ จำนวน 152 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 3,967,420 บาท/ปี รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 14,375 บาท/เดือน เมื่อเทียบรายได้ของปี 2561 และปี 2562 มีส่วนต่างของรายได้ จำนวน 900,014 บาท/ปี โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.44

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ข
สารบัญ	ค
สารบัญภาพ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหาการดำเนินการโครงการ	1
ระบุสถานการณ์ในพื้นที่ ก่อนดำเนินการโครงการเพื่อพัฒนา (Baseline)	
โดยอ้างอิงที่มาด้วย	2
วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด	3
เป้าหมายหลักของโครงการ	3
กลุ่มเป้าหมาย	4
องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน	4
หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์อย่างไร	5
ช่วงเวลาดำเนินการ	8
ผลการดำเนินงานที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ	9
วิธีการติดตามและประเมินผล	9
บทที่ 2 ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่	10
ข้อมูลสภาพทั่วไป	10
สภาพทางเศรษฐกิจ	12
สภาพสังคม	12
บริการพื้นฐาน	13
ศักยภาพตำบล	13
ข้อมูลอื่น ๆ	14
บทที่ 3 ปฏิบัติการในพื้นที่	15
ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น	15
ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลบ้านปรือ	16
ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานตำบลบ้านปรือ	20
อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำตำบลบ้านปรือ	21
อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำตำบลบ้านปรือ	22
อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลบ้านปรือ	23
อบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลบ้านปรือ	27
ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)	29
อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อย 1 แห่ง	
ของตำบลบ้านปรือ	31

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ตำบลบ้านปรือ	33
ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลบ้านปรือ	35
บทที่ 4 ผลการปฏิบัติการในพื้นที่	36
ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ	36
ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น	39
แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ	42
โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ	43
ระบบบริหารจัดการน้ำชุมชน	44
การดำเนินการเพื่อการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	46
บทที่ 5 สรุปผลการดำเนินงาน	62
ปริมาณน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ	62
การสร้างรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน	63
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก	66

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 3.1 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น อำเภอกระสัง	16
ภาพที่ 3.2 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น อำเภอกระสัง	16
ภาพที่ 3.3 การประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชน อำเภอกระสัง	20
ภาพที่ 3.4 การประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชน อำเภอกระสัง	20
ภาพที่ 3.5 การอบรมทำฝั้่งน้ำตำบลบ้านปรือ	22
ภาพที่ 3.6 การอบรมทำฝั้่งน้ำตำบลบ้านปรือ	22
ภาพที่ 3.7 การวางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล	23
ภาพที่ 3.8 ปัจจัยของระบบบริหารจัดการน้ำ	27
ภาพที่ 3.9 การประชุมตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน เพื่อเตรียมการกลั่นกรองโครงการ	28
ภาพที่ 3.10 การประชุมตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน เพื่อเตรียมการกลั่นกรองโครงการ	28
ภาพที่ 3.11 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือนำเสนอโครงการ	30
ภาพที่ 3.12 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือนำเสนอโครงการ	30
ภาพที่ 3.13 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือนำเสนอโครงการ	30
ภาพที่ 3.14 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือนำเสนอโครงการ	30
ภาพที่ 3.15 ภาพถ่ายดาวเทียมอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง	31
ภาพที่ 3.16 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือร่วมประชุมวางแผนการบริหารจัดการน้ำ	32
ภาพที่ 3.17 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือร่วมประชุมวางแผนการบริหารจัดการน้ำ	32
ภาพที่ 3.18 อ่างเก็บน้ำห้วยตาราง	32
ภาพที่ 3.19 อ่างเก็บน้ำห้วยตาราง	32
ภาพที่ 4.1 ฝั้่งน้ำตำบลบ้านปรือ	42

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนแผนผังและโครงการบริหารจัดการน้ำระดับตำบล ในจังหวัดบุรีรัมย์	2
ตารางที่ 1.2 วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด	3
ตารางที่ 1.3 กลุ่มเป้าหมาย	4
ตารางที่ 1.4 องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน	4
ตารางที่ 1.5 หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์	5
ตารางที่ 2.1 หมู่บ้านในเขตการปกครองตำบลบ้านปรือ	10
ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากรตำบลบ้านปรือ	11
ตารางที่ 3.1 ข้อมูลพื้นฐานตำบลบ้านปรือ	20
ตารางที่ 3.2 การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ	31
ตารางที่ 3.3 ข้อมูลการออกแบบการใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง	33
ตารางที่ 3.4 พัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลบ้านปรือ	35
ตารางที่ 4.1 สํารวจการใช้น้ประยชน์จากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ตำบลบ้านปรือ ด้านการเกษตร	39
ตารางที่ 4.2 สํารวจการใช้น้ประยชน์จากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ตำบลบ้านปรือ ด้านปศุสัตว์ และ อุปโภคบริโภค	40
ตารางที่ 4.3 ความต้องการใช้น้ำต่อครัวเรือนตำบล	41
ตารางที่ 4.4 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2561	46
ตารางที่ 4.5 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2561	47
ตารางที่ 4.6 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2561	48
ตารางที่ 4.7 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2561	50
ตารางที่ 4.8 รายได้ต่อครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2561	52
ตารางที่ 4.9 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2562	53
ตารางที่ 4.10 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2562	54
ตารางที่ 4.11 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2562	56
ตารางที่ 4.12 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2562	58
ตารางที่ 4.13 รายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2562	60
ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนระหว่างปี 2561 กับปี 2562	61

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการดำเนินการโครงการ

ในอดีตที่ผ่านมา มิ่งสรรพ ขวสะอาด (2544) กล่าวว่า สำหรับการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในประเทศไทยเน้นหนักเรื่องการจัดหาน้ำ หน่วยงานและสถาบันหลักในการจัดการน้ำของไทยคือ กรมชลประทานซึ่งเดิมเคยมีหน้าที่จัดหาน้ำ ปัจจุบันรับหน้าที่จัดสรรน้ำด้วยแต่รัฐขาดทั้งกติกาและเครื่องมือในการจัดสรรน้ำ ความขัดแย้งด้านการจัดสรรน้ำได้กลายเป็นปัญหาสำคัญในภาคเกษตรทั้งในระหว่างราษฎรด้วยกันระหว่างราษฎรกับรัฐและระหว่างหน่วยงานรัฐด้วยกัน ขณะเดียวกันความต้องการน้ำในเขตเมืองก็ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีรายงานว่าในชนบทมีความต้องการใช้น้ำ 50 ลิตร/คน/วัน ในขณะที่ในเมืองมีความต้องการใช้น้ำมากถึง 250 ลิตร/คน/วัน และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ธรรมพงศ์ เนาวบุตร, 2554: 48) ทำให้เกิดการช่วงชิงน้ำกัน ระหว่างชุมชนเมืองกับชนบท ชุมชนเมืองกับภาคอุตสาหกรรม ประเทศไทยมีกฎหมายเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำหลายฉบับแต่การบริหารจัดการน้ำของไทยส่วนใหญ่ ยังอยู่ภายใต้ระบบการเข้าถึงโดยเสรีซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในการใช้ทรัพยากร การปล่อยให้เสรีทำให้เกิดการเข้าถึงน้ำโดยเสรีเป็นระบบที่ขาดความเป็นธรรมไม่สนับสนุนให้เกิดการใช้ประโยชน์สูงสุด และไม่เอื้ออำนวยให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน (มิ่งสรรพ ขวสะอาด, 2544: 216) ที่ผ่านมาการบริหารจัดการน้ำในประเทศไทยมีเป้าหมายหลายประการ ได้แก่ จัดการน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อการเกษตร เพื่อการผลิตพลังงาน เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ เพื่อการท่องเที่ยว เพื่อบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น จากเป้าหมายดังกล่าวจึงมุ่งเน้นการจัดการจัดหาน้ำการควบคุมน้ำและการบำรุงรักษา เพื่อให้ได้ปริมาณน้ำต้นทุนมาจัดการให้มากที่สุดหน่วยงานที่รับผิดชอบมีหลายหน่วยกล่าวคือ กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เป็นต้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างมีเป้าหมายของตนเองที่ต้องการไปให้ถึง โดยได้ดำเนินการในลักษณะที่คล้ายกันคือ การจัดหาน้ำต้นทุนด้วยการก่อสร้างอาคารควบคุมน้ำประเภทต่างๆ ได้แก่ การสร้างเขื่อน การขุดสระน้ำ การสร้างอ่างเก็บน้ำ การสร้างฝาย การขุดลอกลำห้วย การขุดลอกหนองบึงต่างๆ เป็นต้น (ชัยวัฒน์ ขยันการนาวิ, 2555: 32)

ปัญหาที่สำคัญก็คือประสิทธิภาพในการจัดสรรน้ำให้เกิดความเป็นธรรมแก่กลุ่มผู้ใช้น้ำและจะอย่างไรให้กฎเกณฑ์ต่างๆที่แต่ละหน่วยงานได้สร้างขึ้นมานั้นสามารถทำงานร่วมกันจนเกิดประสิทธิภาพในการจัดสรรน้ำให้แก่ผู้ใช้น้ำได้อย่างเป็นธรรม ตัวอย่างเช่นในลุ่มน้ำแม่ตาช้างจังหวัดเชียงใหม่ เป็นระบบการจัดสรรน้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมตามมา กล่าวคือมีกลุ่มผู้ใช้น้ำอยู่หลายกลุ่มต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิในการใช้น้ำในแม่น้ำแห่งนี้ เมื่อน้ำแห้งปัญหาจึงเกิดขึ้นทำให้แต่ละกลุ่มที่อ้างสิทธิ์นั้นเข้าไปควบคุมมวลน้ำด้วยการกันน้ำแล้วดูดเข้าไปในสระที่เตรียมไว้ในพื้นที่ของตน ส่งผลให้ผู้ใช้น้ำที่อยู่ท้ายน้ำได้รับความเดือดร้อนจึงเกิดการแย่งชิงน้ำกันเกิดขึ้นในพื้นที่เป็นต้น (ชัยพันธ์ ประภาสวัต, 2544: 116) สอดคล้องกับนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 ที่ต้องการแก้ไขปัญหาเรื่องนี้ซึ่ง นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายไทยนิยมยั่งยืน โดยมุ่งขับเคลื่อนงานสำคัญ 10 เรื่องและหนึ่งใน 10 นั้นคือเรื่องที่ 3 ชุมชนอยู่ดีมีสุขด้วยการพัฒนาความเป็นอยู่ อาชีพ และรายได้ให้แก่ ประชาชน ผ่านการปฏิรูปโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรด้วยการสนับสนุนให้มีแหล่งน้ำอย่างเพียงพอ และการวางระบบบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกับการผลิตในชุมชนรวมถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต่อมาจากมติคณะรัฐมนตรี(ครม.สัญจร ที่จังหวัดบุรีรัมย์) เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีมติให้ใช้เงินเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำประมาณ 3,000 ล้านบาทและปีนี้เสนอมาอีกพันกว่าล้านก็น่าจะอนุมัติให้ได้ เพราะตรงกับแผนงานของรัฐที่วางไว้และตรง

กับความต้องการของประชาชน (แถลงการณ์ของนายกประยุทธ์ จันทร์โอชา ภายหลังจากเสร็จการประชุม ครม. สัญจร ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 จังหวัดบุรีรัมย์)

พื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความแห้งแล้งต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตเนื่องจากมีแหล่งเก็บน้ำที่จำกัด ประกอบกับไม่มีระบบบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำที่หน่วยงานรัฐขุดสร้างให้ จึงทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวมีคนรับผิดชอบหลักคือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันภารกิจของหน่วยงานท้องถิ่นมีมากจึงทำให้การกำกับดูแลไม่ทั่วถึงจึงทำให้ไม่มีคนดูแลรับผิดชอบหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพของแหล่งน้ำ ปัญหาที่ตามมาคือเมื่อแหล่งน้ำขรุขระหรือพังเสียหาย ทุกคนได้แต่นั่งรอให้หน่วยงานมาซ่อมแซมโดยไม่ร่วมกันลุกขึ้นมาดำเนินการแก้ไขร่วมกัน ดังนั้นจากแนวนโยบายในระดับสูงของรัฐบาลจนถึงระดับท้องถิ่นมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำทั้งระบบตั้งแต่การจัดหาแหล่งน้ำ การเก็บกักน้ำ การจัดสรรน้ำให้แก่เกษตรกร เพื่อรองรับการผลิตและเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ด้วยการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นแบบแผนภายใต้ข้อมูลพื้นฐานที่ตรงกัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อให้เห็นกลุ่มคนที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบกับเพื่อให้เกิดการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ มีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้อย่างทันท่วงที จึงคาดว่า การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดจะทำให้เกิดการบริหารจัดการน้ำให้สัมพันธ์กับการผลิตผลทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม ภายใต้ฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในระบบเดียวกันอย่างถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญคาดว่าจะจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์มีรายได้ต่อหัวประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ระบุสถานการณ์ในพื้นที่ ก่อนดำเนินการโครงการเพื่อพัฒนา (Baseline) โดยอ้างอิงที่มาด้วย

(อาจจะระบุเป็น ตัวเลข กราฟ ภาพก่อน-หลัง คำบรรยาย ฯลฯ)

ตารางที่ 1.1 แสดงจำนวนแผนผังและโครงการบริหารจัดการน้ำระดับตำบล ในจังหวัดบุรีรัมย์

ที่	กลุ่ม/ตำบล หรือพื้นที่เป้าหมาย	ตำบล	อำเภอ	ปริมาณน้ำที่ต้องการ ก่อนดำเนินการปี 2562		ปริมาณน้ำที่ต้องการ หลังดำเนินการปี 2563	
				ประชากร (คน)	น้ำที่ต้องการ (ลบม./วัน)	ประชากร (คน)	น้ำที่ต้องการ (ลบม./วัน)
1	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ	บ้านปรือ	กระสัง	9,018	1,082	8,866	1,063.92
2	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้น	โคกขมิ้น	พลับพลาชัย	9,813	1,178	รอผล	รอผล
3	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านยาง	บ้านยาง	ลำปลายมาศ	8,239	989	รอผล	รอผล
4	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลชุมเห็ด	ชุมเห็ด	เมือง	20,299	2,436	รอผล	รอผล
5	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลปะคำ	ปะคำ	ปะคำ	7,128	855	รอผล	รอผล
6	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกสนวน	โคกสนวน	ชำนิ	3,761	451	รอผล	รอผล
7	กลุ่มบริหารจัดการน้ำหนองคลองช่องแมว-ลำปะเทีย	หนองโสน	นางรอง	5,651	678	รอผล	รอผล
8	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านด่าน	บ้านด่าน	บ้านด่าน	11,983	1,438	รอผล	รอผล
9	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลจรเข้มาก	จรเข้มาก	ประโคนชัย	11,075	1,329	รอผล	รอผล
10	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลมะเฟือง	มะเฟือง	พุทไธสง	4,651	558	รอผล	รอผล
11	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบุกระสัง	บุกระสัง	หนองกี่	6,440	773	รอผล	รอผล
12	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง	สามแวง	ห้วยราช	4,379	525	รอผล	รอผล
13	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลเสาดิยาว	เสาดิยาว	หนองหงส์	6,714	806	รอผล	รอผล
14	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลถาวร	ถาวร	เฉลิมพระเกียรติ	7,653	918	รอผล	รอผล
ความต้องการน้ำรวม				116,804	14,016	รอผล	รอผล

ที่มา : ระบบสถิติและงานทะเบียน กรมการปกครอง และสถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ พ.ศ.2561

3. วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด

ตารางที่ 1.2 วัตถุประสงค์โครงการและตัวชี้วัด

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	ตัวชี้วัด	ค่าเป้าหมาย
1. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิตและการใช้น้ำในแต่ละตำบล	1.ประชุมชี้แจง จนท.หน่วยงานท้องถิ่น 2.ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำ 14 กลุ่ม 3.ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน 14 กลุ่ม	1. มีข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพที่สามารถวิเคราะห์ถึงความต้องการใช้น้ำในระดับตำบลได้ 2. มีฐานข้อมูลด้านรายได้ก่อนดำเนินการ	1 ชุดข้อมูลทั้งสองด้านในระดับตำบลรวมเป็น 14 ชุดข้อมูล
2. จัดทำแผนผังการบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล	1.อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล 2.อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล	มีแผนผังน้ำระดับตำบลทั้ง 14 ตำบลครอบคลุมแหล่งน้ำทุกประเภทในตำบล	1 แผนผังน้ำต่อตำบล รวมเป็น 14 แผนผังน้ำ
3. จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำอย่างเพียงพอ	1.อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้ง 14 ตำบล 2.อบรมเชิงปฏิบัติการ กลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้ง 14 ตำบล 3. ลงพื้นที่ติดตามตรวจสอบ 4.ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงาน)	มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในระดับตำบลอย่างน้อย 2 โครงการ	มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ อย่างน้อย 14 โครงการที่เกิดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. พัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับระบบแหล่งน้ำชุมชน	1. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้ำตำบลละ 1 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล 2. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภาคเกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล 3. ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล 4. ลงพื้นที่กำกับติดตาม	1. มีระบบกำกับ(หรือการบริหารจัดการน้ำ) เพื่อดูแลแหล่งน้ำของตำบลอย่างน้อย 1 กลุ่ม(ระบบ) ต่อ 1 แหล่งน้ำ 2. มีโครงการสนับสนุนให้พื้นที่พัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรเพื่อก่อให้เกิดรายได้เสริมอย่างน้อย ตำบลละ 1 ผลิตภัณฑ์	1. มีระบบการบริหารจัดการน้ำ 1 ระบบ ต่อ 1 ตำบล รวมเป็น 14 ระบบ ใน 14 ตำบล 2. เกิดการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภาคเกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้ง 14 ตำบล

4. เป้าหมายหลักของโครงการ (หลังจากการดำเนินโครงการเพื่อพัฒนา)

4.1 มีฐานข้อมูลด้านรายได้ รายจ่าย ความต้องการใช้น้ำ และการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อการวางแผนการผลิตในพื้นที่เกษตรของแต่ละตำบล

4.2 เกิดการวางแผนผังการบริหารจัดการน้ำทั้งระบบในระดับตำบลอย่างมีส่วนร่วม

4.3 เกิดโครงการพัฒนาแหล่งน้ำของแต่ละตำบลเพื่อรองรับความต้องการใช้น้ำอุปโภคและบริโภค

4.4 มีรูปแบบการบริหารจัดการน้ำชุมชนร่วมกันอย่างเป็นแบบแผนและมีความเป็นทางการมากขึ้น สามารถพึ่งตนเองและก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นในอนาคต

5. กลุ่มเป้าหมาย

ตารางที่ 1.3 กลุ่มเป้าหมาย

ที่	กลุ่ม/ตำบล หรือพื้นที่เป้าหมาย	คณะกรรมการ ในกลุ่ม (คน)	ตำบล	อำเภอ	ปริมาณน้ำที่ต้องการ ก่อนดำเนินการปี 2562	
					ประชากร (คน)	น้ำที่ต้องการ (ลบม./วัน)
1	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ	16	บ้านปรือ	กระสัง	9,018	1,082
2	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกขมิ้น	21	โคกขมิ้น	พลับพลาชัย	9,813	1,178
3	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านยาง	23	บ้านยาง	ลำปลายมาศ	8,239	989
4	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลชุมเห็ด	19	ชุมเห็ด	เมือง	20,299	2,436
5	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลปะคำ	24	ปะคำ	ปะคำ	7,128	855
6	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลโคกสนวน	18	โคกสนวน	ชำนิ	3,761	451
7	กลุ่มบริหารจัดการน้ำหนองคลองซ่องแหมว-ลำปะเทีย	23	หนองโสน	นางรอง	5,651	678
8	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านด่าน	19	บ้านด่าน	บ้านด่าน	11,983	1,438
9	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลจรเข้มาก	24	จรเข้มาก	ประโคนชัย	11,075	1,329
10	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลมะเฟือง	15	มะเฟือง	พุทไธสง	4,651	558
11	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบุกระสัง	21	บุกระสัง	หนองกี่	6,440	773
12	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลสามแวง	32	สามแวง	ห้วยราช	4,379	525
13	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลเสาเดียว	26	เสาเดียว	หนองหงส์	6,714	806
14	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลถาวร	24	ถาวร	เฉลิมพระเกียรติ	7,653	918
รวม		305			116,804	14,016

หมายเหตุ : (โปรดระบุจำนวนคนในชุมชน / โรงเรียน / หมู่บ้าน ฯลฯ ให้ชัดเจน)

6. องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน (ระบุนหน่วยงานที่มีส่วนร่วม)

ตารางที่ 1.4 องค์กรภาคีที่มีส่วนร่วมดำเนินงาน

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน	รูปแบบกิจกรรมในการมีส่วนร่วม
1	สภาเกษตรกรจังหวัดบุรีรัมย์	นำแกนนำและสมาชิกเข้าร่วมดำเนินงานตามโครงการ ร่วมดำเนินการฝึกอบรม เก็บข้อมูล ประสานหน่วยงาน สนับสนุนทุนเพื่อดำเนินงานในโครงการที่เกี่ยวข้อง ต่อไป
2	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 14 แห่ง ได้แก่ 1.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง 2.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาชัย 3.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ 4.เทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง 5.เทศบาลตำบลปะคำ อำเภอปะคำ 6.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสนวน อำเภอชำนิ 7.องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง 8.เทศบาลตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน 9.องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย 10. องค์การบริหารส่วนตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง	ประสานงานระหว่างสมาชิก เป็นเลขาคณะทำงาน เป็นนายทะเบียนเพื่อขึ้นทะเบียนกลุ่มบริหารจัดการน้ำ ในแต่ละตำบล เป็นหน่วยเก็บรวบรวมข้อมูล และ สนับสนุนสถานที่จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน	รูปแบบกิจกรรมในการมีส่วนร่วม
	11. องค์การบริหารส่วนตำบลบุงกระสัง อำเภอนองก่ 12. องค์การบริหารส่วนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช 13. องค์การบริหารส่วนตำบลเสาดิษฐ์ อำเภอนองหงส์ 14. เทศบาลตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	
3	อำเภอทั้ง 14 แห่ง ได้แก่ 1)อำเภอกระสัง 2)อำเภอพลับพลาย 3)อำเภอลำปลายมาศ 4)อำเภอเมือง 5)อำเภอปะคำ 6)อำเภอขาม 7)อำเภอนางรอง 8)อำเภอบ้านด่าน 9)อำเภอประโคนชัย 10)อำเภอพุทไธสง 11)อำเภอนองก่ 12)อำเภอห้วยราช 13)อำเภอนองหงส์ 14)อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	เป็นหน่วยประสานงานระดับอำเภอ และเป็นหน่วยออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียนกลุ่มบริหารจัดการน้ำของแต่ละตำบล สนับสนุนสถานที่จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ
4	ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบุรีรัมย์	เป็นหน่วยสนับสนุนระดับจังหวัด และพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด
5	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	เป็นหน่วยหลักในการดำเนินงานตามโครงการสนับสนุนบุคลากรฝึกอบรม จัดเก็บข้อมูล และงบประมาณในการดำเนินงาน
6	ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดบุรีรัมย์	เป็นหน่วยสนับสนุนองค์ความรู้ในเชิงปฏิบัติระดับจังหวัด และพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด
7	สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์	เป็นหน่วยสนับสนุนโครงการพัฒนาแหล่งน้ำระดับจังหวัด เสนอแนะวิธีการจัดทำโครงการ ขั้นตอนการเสนอโครงการฯ และพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำในระดับจังหวัด

7. หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์อย่างไร (อธิบายอย่างละเอียด)

ตารางที่ 1.5 หน่วยงาน / องค์กร / ชุมชนและประชาชนที่ได้รับประโยชน์

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน/ชุมชน/ประชาชน ฯลฯ	ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ
1	องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 14 แห่ง ได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการ ได้แก่ 1.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง 2.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น อำเภอพลับพลาย 3.องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ 4.เทศบาลตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง 5.เทศบาลตำบลปะคำ อำเภอปะคำ 6.องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสนวน อำเภอขาม	1. ชุดข้อมูลทั้งสองด้านในระดับตำบล รวมเป็น 14 ชุดข้อมูล 2. แผนผังน้ำระดับตำบล รวมเป็น 14 แผนผังน้ำ 3. มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำอย่างน้อย 14 โครงการที่เกิดขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 4. มีระบบการบริหารจัดการน้ำ 1 ระบบ ต่อ 1 ตำบล รวมเป็น 14 ระบบใน 14 ตำบล

ลำดับ	ชื่อหน่วยงาน/ชุมชน/ประชาชน ฯลฯ	ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ
	7.องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโสน อำเภอนางรอง 8.เทศบาลตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน 9.องค์การบริหารส่วนตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย 10. องค์การบริหารส่วนตำบลมะเฟือง อำเภอพุทไธสง 11. องค์การบริหารส่วนตำบลบุกระสัง อำเภอหนองกี่ 12. องค์การบริหารส่วนตำบลสามแวง อำเภอห้วยราช 13. องค์การบริหารส่วนตำบลเสาดิษฐ์ อำเภอหนองหงส์ 14. เทศบาลตำบลถาวร อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	5. จะก่อให้เกิดการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทั้ง 14 ตำบล
2	ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดบุรีรัมย์	มีฐานข้อมูลและเครือข่ายในพื้นที่เพื่อการจัดการช่วยเหลือเมื่อเกิดวิกฤต
3	สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์	มีข้อมูลโครงการเพื่อเสนอต่อจังหวัดและประเทศต่อไป
4	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	มีฐานข้อมูล(Baseline)และเครือข่ายในพื้นที่ เพื่อการดำเนินงานพัฒนาท้องถิ่นในปีถัดไป

ลำดับ	โครงการย่อย / กิจกรรม / วิธีการดำเนินงาน	ผลผลิตของโครงการย่อย / กิจกรรม	พื้นที่ดำเนินการ	วันที่ดำเนินการ
ต้นน้ำ				
1	ประชุมชี้แจง จนท.หน่วยงานท้องถิ่น	มีผู้ประสานงานระดับตำบลอย่างน้อยตำบลละ 1 คน	เจ้าหน้าที่ อบท.ทั้ง 14 ตำบล	3 ธันวาคม 2562
2	ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำ 14 กลุ่ม	ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ	ผู้นำกลุ่มและแกนนำกลุ่มบริหารจัดการน้ำ อบท.ทั้ง 14 ตำบล	
3	ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน 14 กลุ่ม	ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ รายรับ-จ่าย ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น	ผู้นำกลุ่มและแกนนำกลุ่มบริหารจัดการน้ำ อบท.ทั้ง 14 ตำบล	11-25 ธันวาคม 2562
กลางน้ำ				
1	อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล	ได้แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของบประมาณสนับสนุนต่อไป	ห้องประชุมสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	24 ธันวาคม 2562
2	อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำทั้ง 14 ตำบล			15 มกราคม 2563

ลำดับ	โครงการย่อย / กิจกรรม / วิธีการดำเนินงาน	ผลผลิตของโครงการย่อย / กิจกรรม	พื้นที่ดำเนินการ	วันที่ดำเนินการ
3	อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้ง 14 ตำบล			29 มกราคม 2563
4	อบรมเชิงปฏิบัติการ กลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำทั้ง 14 ตำบล	ได้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ	ห้องประชุมสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	5 กุมภาพันธ์ 2563
5	ลงพื้นที่ติดตามตรวจสอบ			12-26 กุมภาพันธ์ 2563
6	ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)			3-4 มีนาคม 2563
ปลายน้ำ				
1	อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกันกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อยตำบลละ 1 แห่ง ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล	มีระบบบริหารจัดการน้ำ ชุมชนอย่างน้อย 1 แห่ง	ห้องประชุมสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	17 ธันวาคม 2563
2	อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล	มีการดำเนินการเพื่อการใช้ น้ำเป็นต้นทุนในการ ผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น	ห้องประชุมสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	8 มกราคม 2563
3	ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นครอบคลุมทั้ง 14 ตำบล	ก่อให้เกิดรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน	พื้นที่ดำเนินการของแต่ละตำบลทั้ง 14 ตำบล	
4	ลงพื้นที่กำกับติดตาม	หนุนเสริมก่อให้เกิดความมั่นคงและมีรายได้เพิ่มขึ้น	พื้นที่ดำเนินการของแต่ละตำบลทั้ง 14 ตำบล	10-31 มีนาคม 2563
5	ประชุมสรุปผลการดำเนินงาน	รายงานผลการศึกษา	ห้องประชุมสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	25-31 พฤษภาคม 2563
6	การดำเนินงานเพื่อการติดต่อประสานงานตลอดการดำเนินโครงการ	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์		

9. ผลการดำเนินงานที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

9.1 ผลผลิต (Output)

- 9.1.1 ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ รายรับ-จ่าย ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิตสินค้าเกษตรของแต่ละตำบล ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline)
- 9.1.2 ได้แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของงบประมาณสนับสนุน
- 9.1.3 ได้โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ
- 9.1.4 มีแหล่งกักเก็บน้ำในชุมชนให้บริหารจัดการที่ดีขึ้น
- 9.1.5 มีการดำเนินการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

9.2 ผลลัพธ์ (Outcome)

- 9.2.1 มีน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ
- 9.2.2 ก่อให้เกิดรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน

9.3 ผลกระทบ (Impact)

- 9.3.1 หมู่บ้านที่มีดัชนีชี้วัดความสุขมวลรวมชุมชนเพิ่มขึ้น
- 9.3.2 การเพิ่มขึ้นของรายได้ครัวเรือนในพื้นที่การพัฒนาของมหาวิทยาลัยราชภัฏ

10. วิธีการติดตามและประเมินผล

- 10.1 แต่งตั้งกรรมการดำเนินงานในแต่ละตำบล (โดยคำสั่งของนายอำเภอแต่ละแห่ง)
- 10.2 แต่งตั้งกรรมการดำเนินงานในมหาวิทยาลัย (โดยคำสั่งของอธิการบดีฯ)
- 10.3 ลงพื้นที่กำกับติดตามเป็นช่วงๆ (ตามปฏิทินงาน)
- 10.4 ประชุมร่วมกับกรรมการแต่ละชุดทุกๆ 2 เดือน
- 10.5 ประชุมสรุปภาพรวมการดำเนินงานอย่างน้อย 2 ครั้ง

บทที่ 2

ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์
พื้นที่ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยแสดงข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลสภาพทั่วไป
2. สภาพทางเศรษฐกิจ
3. สภาพสังคม
4. บริการพื้นฐาน
5. ศักยภาพตำบล
6. ข้อมูลอื่น ๆ

1. ข้อมูลสภาพทั่วไป

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ ได้รับการจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 ปัจจุบันที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ มีอาคารสำนักงานเป็นของตนเอง สำหรับให้บริการประชาชนที่มาติดต่อราชการโดยอาคารสำนักงานตั้งอยู่ที่ เลขที่ 104 หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

1.1 ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอกะสังห่างจากตัวอำเภอกะสังเป็นระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลบ้านปรือ , ตำบลหนองเต็ง	อำเภอกะสัง
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลสูงเนิน	อำเภอกะสัง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลหนองเต็ง	อำเภอกะสัง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับตำบลสองชั้น	อำเภอกะสัง

1.2 เนื้อที่

ตำบลบ้านปรือมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 55.926 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 34,954 ไร่

1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลบ้านปรือมีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม และมีความลาดชันเล็กน้อยในบางพื้นที่

1.7 การปกครอง

ตำบลบ้านปรือมีหมู่บ้านในเขตการปกครองจำนวน 15 หมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 2.1 หมู่บ้านในเขตการปกครองตำบลบ้านปรือ

หมู่ที่	บ้าน	หมู่ที่	บ้าน
1	บ้านปรือ	9	บ้านปรุ
2	บ้านสระตะเคียน	10	บ้านระกาใต้
3	บ้านเพชร	11	บ้านตาสะดำน้อย
4	บ้านกะนัง	12	บ้านนาราน้อย

หมู่ที่	บ้าน	หมู่ที่	บ้าน
5	บ้านสำโรง	13	บ้านสมบุรณ์
6	บ้านตาสะด้าใหญ่	14	บ้านระกาน้อย
7	บ้านระกา	15	บ้านปทุมเมฆ
8	บ้านหนองน้ำขุ่น		

1.8 ประชากร

ตำบลบ้านปรือ มีจำนวนประชากร 8,866 คน เป็นชาย 4,398 คน หญิง 4,468 คน มี 2,068 ครัวเรือน โดยแยกได้ดังนี้

ตารางที่ 2.2 จำนวนประชากรตำบลบ้านปรือ

หมู่ที่	บ้าน	จำนวนประชากร			จำนวน ครัวเรือน	หมายเหตุ
		ชาย	หญิง	รวม		
1	บ้านปรือ	417	382	799	169	
2	บ้านสระตะเคียน	299	343	642	143	
3	บ้านเพชร	251	270	521	148	
4	บ้านกะนัง	547	579	1,126	240	
5	บ้านสำโรง	427	468	895	200	
6	บ้านตาสะด้าใหญ่	316	292	608	131	
7	บ้านระกา	558	561	1,119	328	
8	บ้านหนองน้ำขุ่น	70	82	152	39	
9	บ้านปรุ	202	205	407	88	
10	บ้านระกาใต้	241	241	482	116	
11	บ้านตาสะด้าน้อย	147	168	315	79	
12	บ้านนาราน้อย	189	188	377	73	
13	บ้านสมบุรณ์	321	312	633	142	
14	บ้านระกาน้อย	107	88	195	43	
15	บ้านปทุมเมฆ	306	289	595	129	
รวม		4,398	4,468	8,866	2,068	

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

2.1 อาชีพ

ประชากรในตำบลบ้านปรือร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และร้อยละ 10 ประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น ค้าขาย รับจ้าง รับราชการ ฯลฯ

2.2 หน่วยธุรกิจในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล

- โรงสีขนาดเล็ก	จำนวน	25	แห่ง
- ปั่นน้ำมัน	จำนวน	3	แห่ง
- ฟาร์มสุกร	จำนวน	5	แห่ง
- อู่ซ่อมรถยนต์	จำนวน	5	แห่ง
- ร้านปะยางรถยนต์	จำนวน	1	แห่ง
- โกดังเก็บข้าว	จำนวน	1	แห่ง
- ร้านซ่อมไถนาโม	จำนวน	1	แห่ง
- บ้านเช่า	จำนวน	6	แห่ง
- ฟาร์มไก่	จำนวน	1	แห่ง
- จักรเย็บผ้า	จำนวน	1	แห่ง
- ร้านเสริมสวย	จำนวน	1	แห่ง
- ร้านค้า	จำนวน	100	แห่ง

3. สภาพสังคม

3.1 การศึกษา

- โรงเรียนประถมศึกษา	จำนวน	5	แห่ง
- โรงเรียนขยายโอกาสการศึกษา	จำนวน	2	แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน	จำนวน	5	แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน	จำนวน	5	แห่ง

3.2 ศาสนา

- ผู้นับถือศาสนาพุทธ	จำนวน	8,851 คน	ร้อยละ 99.83
- ผู้นับถือศาสนาคริสต์	จำนวน	15 คน	ร้อยละ 0.18
- จำนวนวัด/สำนักสงฆ์	จำนวน	5 แห่ง	

3.3 สาธารณสุข

- สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน	จำนวน	1 แห่ง
- สถานพยาบาลเอกชน	จำนวน	- แห่ง
- อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ	ร้อยละ	100

3.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- ที่ทำการตำรวจชุมชน จำนวน 1 แห่ง
- ตั้งอยู่ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ

4. การบริหารพื้นฐาน

4.1 การคมนาคม

- ถนนลาดยาง	จำนวน	3	สาย
- ถนนคอนกรีต	จำนวน	34	สาย
- ถนนดิน	จำนวน	2	สาย
- ถนนลูกรัง/หินคลุก	จำนวน	70	สาย

ถนนส่วนใหญ่เป็นถนนที่สร้างมานานแล้วทำให้สภาพถนนส่วนใหญ่เกิดความเสียหายไปตามกาลเวลาทำให้การสัญจรไปมาไม่สะดวกเท่าที่ควร

4.2 การโทรคมนาคม

- โทรศัพท์สาธารณะ	จำนวน	-	เครื่อง
- วิทยุสมัครเล่น	จำนวน	2	เครื่อง

4.3 การไฟฟ้า

ตำบลบ้านปรือ มีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้านแต่มีบางครัวเรือนที่ยังไม่ได้ใช้บริการไฟฟ้าเนื่องจากเป็นบ้านที่ตั้งขึ้นใหม่ในเขตที่ยังไม่มีการขยายเขตไฟฟ้าคิดเป็นร้อยละของการใช้ไฟฟ้า ร้อยละ 95

4.4 การประปา

ตำบลบ้านปรือ มีน้ำประปาบริการประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือในรูปแบบประปาหมู่บ้านซึ่งยังต้องการการพัฒนาในด้านคุณภาพและปริมาณน้ำให้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการใช้ในหมู่บ้านและมีความสะอาดจนสามารถดื่มได้ต่อไป

5. ศักยภาพในตำบล

5.1 ศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ

(1) จำนวนบุคลากร	จำนวน	36	คน
- ตำแหน่งในสำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	จำนวน	7	คน
- ตำแหน่งในกองคลัง	จำนวน	5	คน
- ตำแหน่งในกองช่าง	จำนวน	4	คน
- ตำแหน่งในกองการศึกษาการศึกษาศึกษา	จำนวน	19	คน
- ตำแหน่งในกองสวัสดิการสังคม	จำนวน	1	คน
(2) ระดับการศึกษาของบุคลากร			
- ประถมศึกษา	จำนวน	-	คน
- มัธยมศึกษา / อาชีวศึกษา	จำนวน	2	คน
- ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	จำนวน	1	คน

- อนุปริญญา	จำนวน	1	คน
- ปริญญาตรี	จำนวน	30	คน
- ปริญญาโท	จำนวน	2	คน

5.2 ศักยภาพของชุมชนและพื้นที่

(1) การรวมกลุ่มของประชาชน

กลุ่มทุกประเภท	จำนวน	32	กลุ่ม
แยกประเภทกลุ่ม			
- กลุ่มออมทรัพย์	จำนวน	1	กลุ่ม
- กลุ่มเยาวชน	จำนวน	1	กลุ่ม
- กลุ่มแม่บ้าน	จำนวน	15	กลุ่ม
- กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน	จำนวน	15	กลุ่ม

(2) จุดเด่นของพื้นที่

ตำบลบ้านปรือ มีลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ดินเป็นดินร่วนปนทราย ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูก และประชากรส่วนใหญ่ของตำบลบ้านปรือมีอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าถ้าหากมีการส่งเสริมการทำการเกษตรทั้งในช่วงฤดูการ และหลังฤดูการเก็บเกี่ยวอย่างจริงจังก็จะทำให้ประชากรมีรายได้เพิ่มมากขึ้นหรือสามารถส่งออกจำหน่ายได้เพิ่มมากขึ้น

6. ข้อมูลอื่น ๆ

6.1 มวลชนจัดตั้ง

- ลูกเสือชาวบ้าน	3	รุ่น	จำนวน	600	คน
------------------	---	------	-------	-----	----

บทที่ 3

ปฏิบัติการในพื้นที่

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์รวมทั้งสิ้น 14 ตำบลซึ่งได้มีกระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบและการมีส่วนร่วมจากทั้งชุมชน หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ซึ่งในบทนี้จะได้นำเสนอการปฏิบัติการในพื้นที่ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง มีหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น
2. ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลบ้านปรือ
3. ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานตำบลบ้านปรือ
4. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำตำบลบ้านปรือ
5. อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำตำบลบ้านปรือ
6. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลบ้านปรือ
7. อบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลบ้านปรือ
8. ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)
9. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อย 1 แห่งของตำบลบ้านปรือ
10. อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณท์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ตำบลบ้านปรือ
11. ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณท์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลบ้านปรือ

1. ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น

1.1 ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของสถาบันวิจัยและการพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ได้เล็งเห็นปัญหาที่สำคัญของการจัดสรรน้ำที่ไม่มีระบบ การวางแผนการผลิตและการใช้น้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพที่เกิดขึ้นภายในชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์ ส่งผลกระทบต่อความต้องการใช้น้ำและการดำรงชีวิต จึงจัดตั้งโครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ประกอบกับนโยบายของรัฐบาลที่จะปฏิรูปโครงสร้างการผลิตภาคการเกษตรด้วยการสนับสนุนให้มีแหล่งน้ำอย่างเพียงพอต่อความต้องการ และการวางระบบบริหารจัดการน้ำให้สอดคล้องกับการผลิตในชุมชน

สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ดำเนินการวางแผน จัดการประชุมชี้แจงร่วมกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น ในวันที่ 29 – 30 สิงหาคม 2562 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลศรีภูมิ ตำบลศรีภูมิ และห้องประชุมเทศบาลตำบลสองชั้น ตำบลสองชั้น อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์เพื่อศึกษาทำความเข้าใจและวางแผนการแก้ปัญหาาร่วมกัน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของโครงการ กระบวนการดำเนินงานของสถาบันวิจัยและการพัฒนา ประกอบด้วย 1.การจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนในแต่ละตำบล 2.การสำรวจพื้นที่แหล่งน้ำในแต่ละตำบล 3.การขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล กองช่างองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถเรื่อง การบริหารจัดการน้ำ เป็นกรรมการที่ปรึกษา โดยมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการกลุ่มในด้านของ การดูแลและการจัดสรรน้ำ, การจัดเก็บน้ำ และการควบคุมตลอดจนการบำรุงรักษาดูแลแหล่งน้ำ

การประชุมชี้แจงด้านข้อมูลแก่เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพที่สามารถวิเคราะห์ถึงความต้องการใช้น้ำในระดับตำบลได้ โดยเน้น ใช้ข้อมูลที่หน่วยงานท้องถิ่นในตำบลมีการเก็บข้อมูลอยู่แล้ว

- เช่น
- 1) ข้อมูลแหล่งน้ำสาธารณะที่ใช้ร่วมกันในตำบล
 - 2) ข้อมูลจำนวนครัวเรือนและประชากรในตำบล
 - 3) ข้อมูลพื้นที่การเกษตรและการปลูกพืชในแต่ละชนิด
 - 4) ข้อมูลด้านการเลี้ยงสัตว์ในตำบล เช่น จำนวน โค กระบือ เป็นต้น
 - 5) ข้อมูลรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน



ภาพที่ 3.1 และ 3.2 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่หน่วยงานท้องถิ่น อำเภอกระสัง

2. ประชุมชี้แจงกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลบ้านปรือ

2.1 ความเป็นมาของโครงการตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรองรับการจัดตั้งศูนย์ศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

จังหวัดบุรีรัมย์เป็นจังหวัดที่มีความแห้งแล้งต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตเนื่องจากมีแหล่งเก็บน้ำที่จำกัด ประกอบกับไม่มีระบบบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำที่หน่วยงานรัฐขุดสร้างให้ จึงทำให้แหล่งน้ำดังกล่าวมีคน รับผิดชอบหลักคือองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันภารกิจของหน่วยงานท้องถิ่นมีมากจึงทำให้การ กำกับดูแลไม่ทั่วถึงจึงทำให้ไม่มีคนดูแลรับผิดชอบหรือไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพของแหล่งน้ำ ปัญหา ที่ตามมาคือเมื่อแหล่งน้ำขรุขระหรือพังเสียหาย ทุกคนได้แต่นั่งรอให้หน่วยงานมาซ่อมแซมโดยไม่ร่วมกันลุก ขึ้นมาดำเนินการแก้ไขร่วมกัน ดังนั้นจากแนวนโยบายในระดับสูงของรัฐบาลจนถึงระดับท้องถิ่นมีความเห็น สอดคล้องกันในเรื่องการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำทั้งระบบตั้งแต่การจัดหาแหล่งน้ำ การเก็บกักน้ำ การจัดสรรน้ำ ให้แก่เกษตรกรเพื่อรองรับการผลิตและเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ ด้วยการบริหารจัดการน้ำอย่าง เป็นแบบแผนภายใต้ข้อมูลพื้นฐานที่ตรงกัน จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำขึ้นเพื่อให้เห็นกลุ่มคนที่มี หน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบกับเพื่อให้เกิดการดูแลรักษาแหล่งน้ำให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพของน้ำ อยู่ในเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ มีการประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐได้อย่างทันท่วงที จึงคาดว่า การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดจะทำให้เกิดการบริหารจัดการน้ำให้สัมพันธ์กับการ

ผลิตผลทางการเกษตรได้อย่างเหมาะสม ภายใต้ฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจในระบบเดียวกันอย่างถูกต้อง แม่นยำมากยิ่งขึ้น ก่อให้เกิดการขยายตัวด้านการผลิตสินค้าเกษตรอย่างต่อเนื่อง และที่สำคัญคาดว่าจะป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรในจังหวัดบุรีรัมย์มีรายได้ต่อหัวประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2.2 การบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ

ทรัพยากรแหล่งน้ำเป็นทรัพยากรพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ และเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ จากการขยายตัวของภาคการเกษตร อุตสาหกรรม ท่องเที่ยวและบริการ รวมถึงการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ได้ส่งผลให้ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำมีความหลากหลายและมีแนวโน้มทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น แนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบผสมผสาน โดยได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ จัดทำนโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ รวมถึงการปฏิรูปกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการบริหารจัดการ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีส่วนสัมพันธ์กับการมีธรรมาภิบาลในการจัดการน้ำ (Water Governance)

การบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำแบบบูรณาการ เป็นกระบวนการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เกี่ยวข้องกับการจัดหาและพัฒนาก่อสร้างเพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำให้คงอยู่และมีใช้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาอันเกิดจากทรัพยากรน้ำ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ

ดังนั้นการบริหารจัดการน้ำภายในชุมชนต้องเป็นการบริหารจัดการแบบเครือข่ายเพื่อเป็นการแก้ปัญหาร่วมกันและสร้างอำนาจต่อรองให้กับชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ

2.3 บทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำตำบลบ้านปรือ

บทบาทหน้าที่ของกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นการกำกับดูแล รักษาแหล่งน้ำในพื้นที่ตำบลที่กลุ่มรับผิดชอบ โดยแบ่งหน้าที่ตามบทบาทของสมาชิกคณะกรรมการกลุ่ม ดังนี้

1) ประธาน มีหน้าที่ เป็นประธานในการประชุมต่าง ๆ เพื่อรวมพลังในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาก่อสร้างให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประสานงานระหว่างกรรมการและสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำ ดำเนินการให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาขององค์กรผู้ใช้น้ำอย่างเคร่งครัด ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการบริหารจัดการน้ำ

2) รองประธาน มีหน้าที่ ทำงานตามที่ประธานมอบหมาย และทำงานแทนประธาน

3) เลขานุการ มีหน้าที่ ประชาสัมพันธ์ แจ้งข่าวสารแก่คณะกรรมการฯ และสมาชิกขององค์กรผู้ใช้น้ำ จัดทำระเบียบวาระการประชุมและเชิญผู้เข้าร่วมประชุม บันทึกการประชุม บันทึกกิจกรรม

4) เสรฐัญญิก มีหน้าที่ เกี่ยวกับการเงินของกลุ่ม จัดทำรายรับ-รายจ่าย เก็บเงิน และฝาก-ถอนเงิน

5) ปฏิคม มีหน้าที่ จัดเตรียมความพร้อมของสถานที่ประชุม ให้การต้อนรับ ดูแลสถานที่ทำการ ตลอดจนทรัพย์สิน (ถ้าไม่มีตำแหน่งปฏิคม ให้เป็นหน้าที่ของตำแหน่งเลขานุการ และสมาชิกกลุ่ม)

6) สมาชิกกลุ่ม มีหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มฯ และยอมรับคำตัดสินของประธานกลุ่ม ใช้น้ำตามที่จำเป็นเท่านั้น โดยไม่เอาเปรียบสมาชิกคนอื่น สอดส่อง ตรวจสอบ รายงานความเสียหาย

7) คณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่ม เป็นผู้ให้คำแนะนำในการบริหารงานของกลุ่ม ประกอบด้วย ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต./เทศบาลตำบล เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ นายช่างชลประทาน ผู้ทรงคุณวุฒิของสภาตำบล

2.4 การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ

กลุ่มผู้ใช้น้ำ คือ เกษตรกรซึ่งได้รับประโยชน์จากแหล่งน้ำ เช่น อ่างเก็บน้ำ ฝาย ฯลฯ รวมตัวกันขึ้นเป็นกลุ่มผู้ใช้น้ำ เพื่อดำเนินการในการส่งน้ำ และการใช้ประโยชน์จากน้ำชลประทาน การดูแลรักษาระบบชลประทาน ภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของกลุ่มฯ

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำนอกเขตชลประทาน

1. เพื่อจัดสรรแบ่งปันน้ำระหว่างสมาชิกในกลุ่มได้เพียงพอ ยุติธรรม และรวดเร็ว
2. เพื่อดูแล บำรุงรักษาอาคารชลประทาน ให้อยู่ในสภาพดี
3. เพื่อเป็นองค์กร มีตัวแทนในการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ
4. เพื่อให้เกษตรกรเกิดความรักและหวงแหนกิจกรรม และการชลประทานที่ก่อสร้างขึ้นมา
5. เพื่อให้เกษตรกรใช้น้ำอย่างประหยัด
6. เพื่อให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกเกษตรกรเจ้าหน้าที่หน่วยงาน

ของรัฐ ในด้านวิชาการ กิจกรรมอื่น ๆ ทั้งในสถานที่นอกสถานที่

2.5 การจัดทำกฎระเบียบข้อบังคับการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ

องค์กรกลุ่มผู้ใช้น้ำจะมีความเข้มแข็งและสามารถดำเนินกิจกรรมได้ดีมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความสามัคคีและความร่วมมือเป็นสำคัญ นอกจากนี้กฎระเบียบ-ข้อบังคับกลุ่มฯ ก็มีความสำคัญ จึงต้องมีการจัดทำขึ้นพร้อมกับการจัดตั้งกลุ่มเพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำกฎระเบียบ-ข้อบังคับประกอบด้วย

- สมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการร่าง และลงมติร่วมกัน
- ต้องทำการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีวิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน
- ต้องนำมาใช้ให้มีผลในทางปฏิบัติอย่างเสมอภาค

วัตถุประสงค์ของการจัดทำกฎระเบียบ-ข้อบังคับ

1. เพื่อให้คณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีอำนาจในการควบคุมสมาชิก
2. เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำคุ้มค่าลงทุน
3. เพื่อควบคุมการใช้น้ำอย่างเหมาะสม และเป็นธรรม
4. เพื่อให้มีการดูแลบำรุงรักษา ซ่อมแซม ปรับปรุงแหล่งน้ำอย่างต่อเนื่อง
5. เพื่อให้กลุ่มเข้มแข็ง สามารถบริหารงาน พัฒนาอาชีพ มีรายได้ มีกิน มีใช้
6. เพื่อให้มีการอนุรักษ์น้ำ และสิ่งแวดล้อม

การใช้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับกลุ่มผู้ใช้น้ำ

1. เมื่อมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งที่ประชุมกลุ่มเป็นผู้ร่วมออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ก่อนใช้จะต้องบันทึกไว้แล้วแจ้งให้สมาชิกผู้ใช้น้ำ ที่ปรึกษาทราบก่อนบังคับใช้

2. คณะกรรมการบริหารกลุ่ม ต้องมีความกล้า จริงใจ ในการควบคุมให้ปฏิบัติตาม
3. ปรับผู้ผิดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ตามมติกลุ่ม โดยความเป็นธรรม
4. เมื่อมีผู้กระทำผิด คือ ไม่ยอมเสียค่าปรับให้ดำเนินการ ดังนี้

- หัวหน้ากลุ่มนำเรื่องเสนอผู้ใหญ่บ้านท้องที่เรียกปรับ ถ้าไม่เสียผู้ใหญ่บ้านนำเรื่องเข้าสภาตำบล กำหนดเรียกปรับ ถ้าไม่เสีย

- กำหนดเสนอเรื่องต่อนายอำเภอท้องที่ นายอำเภอเรียกปรับ ถ้าไม่เสียอีก

- หัวหน้ากลุ่ม หรือผู้ที่กลุ่มให้เป็นตัวแทน แจ้งความที่สถานีตำรวจท้องที่ และเตรียมพยานไว้ 2 คน เพื่อดำเนินคดี จนถึงศาลตัดสินจึงถึงที่สุด

- เสียค่าปรับ เสียที่หัวหน้ากลุ่ม ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เงินเข้าบำรุงรักษา กลุ่มเสียที่สถานีตำรวจ เงินเข้ารัฐ

การจัดทำร่างระเบียบข้อบังคับของกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีดังนี้

1. ให้คณะกรรมการกลุ่มผู้ใช้น้ำมีหน้าที่จัดให้มีการประชุมใหญ่สามัญปีละครั้ง

2. การจัดประชุมย่อย ให้ดำเนินการตามแต่กรณีไป

3. คณะกรรมการให้มีหน้าที่ และความรับผิดชอบดังนี้

3.1 ควบคุมจัดรอบเวรการใช้น้ำให้เป็นอย่างยุติธรรม เพื่อสมาชิกได้รับน้ำอย่างทั่วถึง

3.2 ดูแลควบคุมการใช้น้ำและการปฏิบัติงานของผู้ดูแล ปิด - เปิด

3.3 จัดให้มีการซ่อมแซม บำรุงรักษาฝาย อาคารบังคับน้ำ และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ และเรียก

สมาชิกร่วมกันสละแรงงานเพื่องานนี้

3.4 นำปัญหาและข้อเดือดร้อน ความต้องการของสมาชิกเข้าปรึกษาหารือในที่ประชุมคณะกรรมการ เพื่อร่วมแก้ปัญหา และระงับข้อพิพาทระหว่างสมาชิก

3.5 รวบรวมและเสนอปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการใช้น้ำต่อเจ้าหน้าที่และฝ่ายปกครองท้องถิ่น

3.6 ดำเนินการปรับแก้สมาชิกที่ฝ่าฝืนข้อบังคับและปฏิบัติตามที่มติที่ประชุมใหญ่

4. คณะกรรมการให้อยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี แต่เมื่อครบวาระแล้ว ให้คณะกรรมการ

มีอำนาจ บริหารงานต่อไปได้เท่าที่จำเป็น จนกว่าคณะกรรมการชุดใหม่จะได้รับมอบงานให้ คณะกรรมการส่งมอบงานแก่คณะกรรมการชุดใหม่ให้เสร็จสิ้นภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับเลือกตั้งจากที่ประชุมสมาชิก

5. ในกรณีที่มีปริมาณน้ำน้อย ต้องมีการวางแผนการใช้น้ำ โดยการแบ่งรอบเวรการใช้น้ำ

ถ้าหากสมาชิกผู้ใช้น้ำผู้ใดมีการฝ่าฝืนลักลอบใช้น้ำ โดยยังไม่ถึงรอบเวรการใช้น้ำของตนเอง ถูกปรับ ดังนี้

- ครั้งที่ 1 ตักเตือน

- ครั้งที่ 2 ปรับ 100 บาท

6. สมาชิกผู้ใดทำลายซึ่งอาคารชลประทาน ประตูปิด-เปิดน้ำ ท่อส่งน้ำ และสิ่งก่อสร้างสาธารณะอื่น ๆ ทำให้ท่อส่งน้ำเกิดการชำรุด เสียหาย ให้ดำเนินการซ่อมแซม จนสามารถใช้งานได้ และดำเนินคดีตามกฎหมาย

7. สมาชิกผู้ใช้น้ำควรร่วมกันในการดูแลชุดลอกแหล่งน้ำ, ชุดลอกลำห้วย, ชุดลอกคลองส่งน้ำ ระบบส่งน้ำอาคารบังคับน้ำ เอาเศษใบไม้ กิ่งไม้ เศษตะกอน บริเวณหน้าฝายประตูระบายน้ำและอื่น ๆ ปีละหลาย ๆ ครั้ง และในวันสำคัญต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

8. ข้อตกลงร่วมกันนี้สามารถปรับเปลี่ยนได้ภายหลังตามความเหมาะสม หากมีการประชุมหรือพบข้อบกพร่อง

จากการประชุมดังกล่าว สถาบันวิจัยและพัฒนาได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ วันที่ 29 – 30 สิงหาคม 2562 ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนตำบลศรีภูมิ ตำบลศรีภูมิ และห้องประชุมเทศบาลตำบลสองชั้น ตำบลสองชั้น อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์



ภาพที่ 3.3 และ 3.4 การประชุมจัดตั้งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชน อำเภอกะสัง

3. ปฏิบัติการลงพื้นที่จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานตำบลบ้านปรือ

3.1 การลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ใช้น้ำ

ภายหลังจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพื้นฐานของตำบลบ้านปรือ ซึ่งมีข้อมูลดังนี้

1. จำนวนประชากร /ครัวเรือน

จำนวนประชากร : รวมทั้งสิ้น 8,866 คน เป็นชาย 4,398 คน เป็นหญิง 4,468 คน

จำนวนครัวเรือน : 2,068 ครัวเรือน

2. พื้นที่ภายในตำบล : ตำบลบ้านปรือมีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 55.926 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 34,954 ไร่

3. กิจกรรมการใช้น้ำ : อุปโภคบริโภค เกษตร ปศุสัตว์ อุตสาหกรรม

4. เลือกพื้นที่แหล่งน้ำ 1 แหล่งในตำบล

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลพื้นฐานตำบลบ้านปรือ

ชื่อแหล่งน้ำ	อ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ตั้งอยู่หมู่ 10 ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง
ขนาด/ความจุ	660,000 ลูกบาศก์เมตร
การใช้ประโยชน์	อุปโภคบริโภค ปลุกข้าว และเลี้ยงสัตว์
จำนวนครัวเรือนที่ใช้แหล่งน้ำนี้	17 ครัวเรือน
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	19,738 บาท/เดือน
การประกอบอาชีพ	เกษตรกรรม ปลุกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
กิจกรรมการใช้น้ำในแหล่งน้ำนี้	
1.พืช	- ปลุกข้าว 251 ไร่ ผักสวนครัว 21 ไร่
2.สัตว์	- โค 69 ตัว กระบือ 13 ตัว สุกร 4 ตัว เป็ด 17 ตัว ไก่ 49 ตัว
วิธีการบริหารจัดการร่วมกัน	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมี อบต.บ้านปรือ เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ

4. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำผังน้ำตำบลบ้านปรือ

4.1 การจัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผน-ผังน้ำระดับตำบล

การจัดทำข้อมูลเพื่อการวางแผนในการจัดทำผังน้ำระดับตำบลนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้ทราบถึงความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) และต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) ทั้งนี้ก็เพื่อหาความสมดุลน้ำ (Water Balance) หมายถึง ความเสมอกัน ความเท่าเทียมกัน หรือความพอดีกันระหว่าง ต้นทุนน้ำที่มีอยู่และความต้องการใช้น้ำ สามารถเขียนเป็นสมการคือ

$$\text{Water Supply} = \text{Water Demand}$$

การบริหารจัดการน้ำ จำต้องคำนึงถึงหลักความพอดีของสมการดังกล่าวเป็นสำคัญ เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในตำบล และทำให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติด้วย ดังนั้นทุกตำบลจึงต้องคำนวณหาปริมาณความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) และต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) โดยคิดคำนวณจากสภาพพื้นที่ภายในตำบล มีรายละเอียดดังนี้

ความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) ด้านอุปโภคบริโภค จำนวนครัวเรือน จำนวนประชากร ด้านการเกษตร ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง พืชสวน ไม้ผล ยางพารา จำนวนเป็นไร่ ด้านปศุสัตว์ โค กระบือ สุกร ไก่ เป็ด อื่น ๆ จำนวนเป็นตัว ด้านอุตสาหกรรม ประกอบธุรกิจ ประเภทโรงงาน โรงแรม รีสอร์ท อื่น ๆ

ต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) คิดคำนวณจากแหล่งน้ำที่มีอยู่ในตำบล ขนาดและปริมาณกักเก็บ

หลังจากนั้นจึงนำปริมาณต้นทุนน้ำที่มีอยู่ (Water Supply) ลบด้วยความต้องการใช้น้ำ (Water Demand) ผลลัพธ์ที่ได้คือปริมาณการใช้น้ำของตำบล โดยจะต้องจัดทำผังน้ำเพื่อการพัฒนาเป็นลำดับ

4.2 การจัดทำผังน้ำระดับตำบล

ผังน้ำ (River Schematic Diagram) คือ แผนผังแสดงเส้นทางน้ำและสถานการณ์น้ำจากข้อมูลการตรวจวัดน้ำในพื้นที่ต่าง ๆ โดยใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายเพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยง่าย โดยใช้เครื่องมือได้แก่แผนที่ ภาพถ่ายดาวเทียม เครื่องระบุพิกัดจุด (GPS) คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์เครื่องเขียน

ขั้นตอนการจัดทำผังน้ำระดับตำบล

1) ตัดกระดาษลอกลายลงบนแผนที่ภาพถ่ายดาวเทียมที่แสดงเส้นชั้นความสูง และอาณาเขตของพื้นที่ตำบลบ้านปรือ

2) ใช้ปากกาเมจิกวาดเส้นทางน้ำ และแหล่งน้ำ เช่น ห้วย สระ คลอง บึง ลงบนกระดาษลอกลายวาด โดยใช้เส้นตรงแทนเส้นทางน้ำ ศรแทนทิศทางการไหล เรขาคณิตต่าง ๆ แหล่งน้ำ และเขียนชื่อพร้อมความจุของแหล่งน้ำนั้น ๆ

3) คัดลอกลักษณะรูปแบบของเส้นทางน้ำ ทิศทางการไหล และแหล่งน้ำใส่กระดาษชาร์ต โดยการคัดลอกนั้นให้วาดโดยให้ทิศทางการไหลของน้ำมีมุมตั้งฉาก 90 องศา เพื่อง่ายต่อการอ่านแผนที่และการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อแสดงให้เห็นรูปแบบ และรายละเอียดของกระบวนการสร้างผังน้ำ

4) สร้างเส้น หรือรูปทรงของจุดที่ต้องการพัฒนาด้วยปากกาที่มีสีแตกต่างจากในกระดาษชาร์ต เพื่อให้สังเกตเห็นได้ง่าย และต้องเขียนชื่อ พร้อมทั้งรายละเอียดต่าง ๆ

ซึ่งตำบลบ้านปรือ ได้รับการอบรมเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2563 สถานที่ห้องประชุมวิทยาลัย
สำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์



ภาพที่ 3.5 และ 3.6 การอบรมทำผังน้ำตำบลบ้านปรือ

5. อบรมเชิงปฏิบัติการตรวจสอบการจัดทำผังน้ำตำบลบ้านปรือ

5.1 ตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนผังน้ำ สัญลักษณ์ เส้น สี องค์ประกอบอื่น ๆ

การตรวจสอบความถูกต้องของการเขียนผังน้ำในระดับตำบลที่ตื้นน้เมืองค์ประกอบ ดังนี้

1. ตรวจสอบลักษณะเส้นทางน้ำในผังน้ำให้เป็นแนวเส้นตรง กรณีที่มีการเปลี่ยนทิศทาง ให้
ลากเส้นทำมุมให้ชัดเจน และแยกขนาดของเส้นน้ำหลัก เส้นสาขา และเส้นแขนงให้ชัดเจน
2. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแหล่งน้ำ และโครงการ/โครงสร้างแหล่งน้ำ ใส่ข้อมูล
โครงการ/โครงสร้างแหล่งน้ำที่สามารถบริหารจัดการน้ำได้ เช่น ฝาย อ่างเก็บน้ำ และอื่น ๆ ให้ครบถ้วนชัดเจน
โดยพิจารณาทุกจุดที่มีการเปลี่ยนแปลงปริมาณน้ำในลำน้ำ เช่น จุดที่มีการตึงน้ำไปใช้ จุดที่มีการกักเก็บ
ปริมาณน้ำ เป็นต้น

3. ตรวจสอบข้อมูลอื่น ๆ

- ทิศทางการไหลของน้ำ
- รายละเอียดของแหล่งน้ำหรือโครงสร้างน้ำ เช่น ชื่อ ขนาด ความจุ อัตราการไหล
- ชื่อผังน้ำ
- ทิศ
- คำอธิบายสัญลักษณ์

5.2 วางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล ทิศทางการไหลของน้ำ สภาพภูมิศาสตร์อื่น ๆ

ระดมความคิดจากสมาชิกภายในกลุ่มผู้ใช้น้ำ นำมาต่อยอดแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล
แสดงพื้นที่แหล่งน้ำที่สามารถนำมาปรับปรุง แก้ไขและพัฒนาต่อไป จากองค์ความรู้ของการเขียนผังน้ำ
เช่น ทิศทางการไหลของน้ำ แสดงเห็นถึงเส้นทางไหลของน้ำ โดยปกติน้ำจะไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำเสมอ
เมื่อทราบข้อมูลดังกล่าว ก็จะสามารถวางแผนการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.3 บอกตำแหน่งของแหล่งน้ำที่จะพัฒนา พร้อมระบุผู้ได้-เสียประโยชน์

กำหนดแนวทางการวางแผนพัฒนา จากการเลือกแหล่งน้ำที่สามารถพัฒนาได้ โดยการแสดงความ
คิดเห็นและมีมติร่วมกันในการเลือกพื้นที่แหล่งน้ำที่สำคัญและการใช้ประโยชน์มากที่สุด และต้องสร้างองค์
ความรู้ให้กับสมาชิกภายในกลุ่มจากการเสียสละพื้นที่บางส่วนในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่ง มุ่งเน้น

ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน และแนวทางการแก้ไข เช่น การทำฝาย โครงการแก้มลิง การขุดลอก เป็นต้น

ตำบลบ้านปรือ ได้รับการอบรมเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563 สถานที่ ณ ห้องประชุมเฟื่องฟ้า อาคารเฉลิมพระเกียรติ 50 พรรษามหาชิราลงกรณ์ (อาคาร 15) มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์



ภาพที่ 3.7 การวางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบล

6. อบรมเชิงปฏิบัติการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำตำบลบ้านปรือ

6.1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการ

คำว่า “โครงการ” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Project” ซึ่งหมายถึง แผนงานย่อยที่ประกอบด้วย กิจกรรม หรืองานหลายงานที่ระบุรายละเอียดชัดเจน อาทิ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ระยะเวลาดำเนินการ วิธีการหรือขั้นตอนในการดำเนินงาน พื้นที่ในการดำเนินงาน งบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานตลอดจน ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ

แผนงานที่ปราศจากโครงการย่อมเป็นแผนงานที่ไม่สมบูรณ์ ไม่สามารถนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมได้ ดังนั้นการเขียนโครงการขึ้นมารองรับแผนงาน ย่อมเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะทำให้ง่ายในการ ปฏิบัติ และง่ายต่อการติดตามและประเมินผลเพราะถ้าโครงการบรรลุผลสำเร็จ นั้นหมายความว่าแผนงาน และนโยบายนั้นบรรลุผลสำเร็จด้วย

โครงการจึงเปรียบเสมือนพาหนะที่นำแผนปฏิบัติการไปสู่การดำเนินงานให้เกิดผล เพื่อไปสู่จุดหมาย ปลายทางตามที่ต้องการ อีกทั้งยังเป็นจุดเชื่อมโยงจากแผนงานไปสู่แผนเงิน และแผนคนอีกด้วย ดังนั้น โครงการจึงมีความสัมพันธ์กับแผนงาน (Program) และนโยบาย (Policy) จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจาก ลักษณะที่เป็นนามธรรมไปสู่ลักษณะที่เป็นรูปธรรมนั้นจะทำให้หน่วยงานสามารถปฏิบัติได้

6.2 โครงสร้างของโครงการ

การเขียนโครงการจะต้องรู้และเข้าใจโครงสร้างของโครงการเสียก่อนว่าประกอบไปด้วยส่วนใดบ้าง ซึ่ง โดยทั่วไปโครงสร้างของโครงการประกอบด้วย

1. ชื่อโครงการ

การตั้งชื่อโครงการต้องมีความชัดเจน เหมาะสม และเฉพาะเจาะจง เป็นที่เข้าใจได้โดยง่ายสำหรับผู้นำ โครงการไปใช้หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการชื่อโครงการจะบอกให้ทราบว่าทำอะไรบ้าง โครงการที่จัดทำ

ขึ้นนั้นทำเพื่ออะไรซื้อโครงการโดยทั่วไปควรจะต้องแสดงลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติลักษณะเฉพาะของโครงการ และจุดมุ่งหมายของโครงการ นอกจากนี้การเขียนโครงการบางโครงการ นอกจากจะมีชื่อโครงการแล้ว ผู้เขียนโครงการอาจจะซื้อชื่อแผนงานไว้ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และเป็นการแสดงให้เห็นว่าโครงการที่กำหนดขึ้นอยู่ในแผนงานอะไร สามารถสนับสนุนและสอดคล้องกับแผนงานนั้นได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด การระบุระดับแผนงานทำให้มองเห็นภาพในมุมกว้างมากขึ้น และช่วยป้องกันปัญหาการทำโครงการที่คิดแบบแยกส่วนได้ในระดับหนึ่ง

2. ที่ตั้งโครงการ

2.1 บริเวณบริเวณห้วงงาน

พิกัดในแผนที่ทหารมาตราส่วน 1:50,000 ลำดับชุด (Series) L7018 ระวัง (Sheets)

พิกัด E..... N.....

ตำแหน่งที่ตั้งของจุดเริ่มต้นของโครงการ ซึ่งสามารถดูได้จากแผนที่ทหาร ตามมาตราส่วน 1: 50,000

2.3 อาคารในลำนน้ำบริเวณใกล้เคียงกับจุดที่พิจารณาโครงการ

ลักษณะอาคาร (ระบุหน่วยงานและปีที่ก่อสร้าง)

การก่อสร้างตึก หรือสิ่งปลูกสร้างบริเวณที่ตั้งโครงการนั้น ให้ระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการสร้าง และระบุปีที่ก่อสร้างให้ชัดเจน เพื่อประเมินว่ามีสภาพความคงทนที่ปีสามารถใช้ประโยชน์จากสิ่งปลูกสร้างนั้นได้หรือไม่

พิกัดในแผนที่ทหารมาตราส่วน 1:50,000 ลำดับชุด (Series) L7018 ระวัง (Sheets)

พิกัด E..... N.....

ตำแหน่งที่ตั้งของอาคารที่ก่อสร้างในบริเวณของโครงการ ซึ่งสามารถดูได้จากแผนที่ทหาร ตามมาตราส่วน 1: 50,000

3. เรื่องเดิม (ที่มา)

เป็นส่วนสำคัญที่แสดงถึงปัญหาความจำเป็นหรือความต้องการที่ต้องมีการจัดทำโครงการขึ้นเพื่อแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการขององค์การ ชุมชน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ ดังนั้นในการที่มาของโครงการนั้น ผู้เขียนโครงการจำเป็นต้องเขียนแสดงให้เห็นถึงปัญหาหรือความต้องการ พร้อมทั้งระบุเหตุผลและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการเพื่อสนับสนุนการจัดทำโครงการอย่างชัดเจน นอกจากนี้อาจต้องเชื่อมโยงให้เห็นว่าโครงการที่เสนอนี้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ แผนยุทธศาสตร์ หรือนโยบายของชุมชน ท้องถิ่น องค์การ หรือหน่วยงานเจ้าของโครงการและเป็นการวางรากฐานไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ในอนาคตขององค์การหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่ได้จัดทำขึ้น

4. วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการทุกโครงการจำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายเป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำเนินงานของโครงการ โดยวัตถุประสงค์จะเป็นข้อความที่แสดงถึงความต้องการที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ภายในโครงการให้ปรากฏผลเป็นรูปธรรม ซึ่งข้อความที่ใช้เขียนวัตถุประสงค์จะต้องชัดเจนไม่คลุมเครือ สามารถวัดและประเมินผลได้ โครงการแต่ละโครงการสามารถมีวัตถุประสงค์ได้มากกว่า 1 ข้อ ลักษณะของวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับระดับและขนาดของโครงการ เช่น ถ้าเป็นโครงการขนาดใหญ่ วัตถุประสงค์ก็จะมีลักษณะที่กว้างเป็น

ลักษณะวัตถุประสงค์ทั่วไป หากเป็นโครงการขนาดเล็ก สามารถลงปฏิบัติการในพื้นที่เป้าหมายหรือปฏิบัติงานในลักษณะที่เฉพาะเจาะจงเฉพาะอย่าง วัตถุประสงค์ก็จะมีลักษณะเฉพาะ หรือโดยทั่วไปจะเรียกว่า วัตถุประสงค์เฉพาะถึงอย่างไรก็ตามการเขียนวัตถุประสงค์ในโครงการแต่ละระดับ แต่ละขนาดจะต้องมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันวัตถุประสงค์ของโครงการย่อย จะต้องสัมพันธ์และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการขนาดใหญ่

การเขียนวัตถุประสงค์ควรจะต้องคำนึงถึงลักษณะที่ดี 5 ประการ หรือจะต้องกำหนดขึ้นด้วยความฉลาด (SMART) ดังนี้

S = Sensible (เป็นไปได้) หมายถึง วัตถุประสงค์จะต้องมีความเป็นไปได้ ในการดำเนินงานโครงการ

M = Measurable (วัดได้) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องสามารถวัดและประเมินผลได้

A = Attainable (ระบุสิ่งที่ต้องการ) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีต้องระบุสิ่งที่ต้องการดำเนินงาน อย่างชัดเจนและเฉพาะเจาะจงมากที่สุด

R = Reasonable (เป็นเหตุเป็นผล) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีต้องมีความเป็นเหตุเป็นผลในการปฏิบัติ

T = Time (เวลา) หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ดีจะต้องมีขอบเขตของเวลาที่แน่นอนในการปฏิบัติงาน

การเขียนวัตถุประสงค์ของโครงการมีลักษณะเป็นวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติการที่สามารถแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างชัดเจนและเข้าใจง่ายดังนั้นการเขียนวัตถุประสงค์จึงควรใช้คำ ที่แสดงถึงความตั้งใจ และเป็นลักษณะเชิงพฤติกรรมเพื่อแสดงให้เห็นถึงการดำเนินงานโครงการ เช่นคำว่า อธิบาย พรรณนา เลือกรสร ระบุ สร้างเสริม ประเมินผล ลำดับแยกแยะ แจกแจง กำหนดรูปแบบ และแก้ปัญหา เป็นต้น ดังตัวอย่างการเขียนวัตถุประสงค์โครงการ เช่น

- เพื่อให้สามารถอธิบายถึงวิธีการเขียนโครงการได้
- เพื่อให้สามารถเลือกรสรวิธีการอันเหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพนิสิตฝึกสอน
- เพื่อให้สามารถระบุขั้นตอนในการเตรียมโครงการสอนเกษตรได้
- เพื่อให้สามารถจำแนกแยกแยะข้อดีและข้อเสียของการฝึกงานเกษตรภายในฟาร์ม

นอกจากนี้ยังมีคำที่ควรหลีกเลี่ยง ในการใช้เขียนวัตถุประสงค์ของโครงการ เพราะเป็นคำที่มีความหมายกว้าง ไม่แสดงแนวทางการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ ยากต่อการวัดและประเมินผลการดำเนินงานได้ คำดังกล่าวได้แก่คำว่า เข้าใจ ทราบ ค้นเคย ชาบซึ่ง รู้ซึ่ง เชื่อ สนใจ เคยชิน สำนึก และยอมรับ เป็นต้น ดังตัวอย่างประโยค ต่อไปนี้

- เพื่อให้เข้าใจถึงการดำเนินงานโครงการ
- เพื่อให้สามารถทราบถึงความเป็นมาของปัญหาการปฏิบัติการ
- เพื่อให้เกิดความซาบซึ้งในพระศาสนา

สำหรับการเขียนเป้าหมาย ต้องเขียนให้ชัดเจนเพื่อแสดงให้เห็นผลงานหรือผลลัพธ์ที่ระบุคุณภาพ หรือปริมาณงานที่คาดว่าจะทำให้บังเกิดขึ้นในระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดผลงานอาจกำหนดเป็นร้อยละ หรือจำนวนหน่วยที่แสดงปริมาณหรือคุณภาพต่าง ๆ

5. สภาพทั่วไปของพื้นที่โครงการ

5.5 สภาพภูมิประเทศ

กล่าวถึงบริเวณที่ร้องขอโครงการ บรรยายถึงสภาพลักษณะภูมิประเทศ ในภาพรวมครอบคลุม ทั้งพื้นที่โครงการ อาณาบริเวณใกล้เคียง สภาพพื้นดิน การประกอบอาชีพของประชาชนในบริเวณนั้น ๆ และลุ่มน้ำที่ทำการศึกษามา ต้นน้ำไล่เลียงไป จนถึงจุดบรรจบน้ำที่จะไหลลงมา

5.2 สภาพลำนน้ำบริเวณห้วยงาน

กล่าวถึงสภาพลำนน้ำบริเวณที่ตั้งห้วยงานโครงการ ว่ามีขนาดความยาว ความกว้าง และความลึกเป็นเท่าใด ต่อไปถึงลำห้วยไหนบ้าง มีน้ำไหลตลอดปีหรือไม่ ดังนี้

ชื่อลำนน้ำจุดที่ตั้งโครงการ.....ขนาดของลำนน้ำ [] ใหญ่ [] กลาง [] เล็ก

เป็นสาขาของลำนน้ำ.....

อยู่ในเขตลุ่มน้ำ.....

พื้นที่รับน้ำโดยประมาณ.....ตร.กม.

ปริมาณน้ำที่คาดว่าจะไหลผ่านห้วยงานเฉลี่ย.....ลบ.ม./ปี

ปริมาณการไหลของน้ำ [] แรง [] ค่อนข้างแรง [] ปานกลาง [] น้อย [] ไม่มีน้ำไหล

สภาพการไหลของน้ำ [] สม่าเสมอไหลตลอดปี [] ไม่สม่าเสมอ

ลักษณะของทางน้ำ [] หินพืด [] หินลอย [] กรวดทราย [] ตะกอนทราย

[] ตะกอนดินเหนียว [] อื่น ๆ.....

ขนาดความกว้างของท้องลำนน้ำ.....เมตร ความลึกน้ำสูงสุด.....เมตร ความลึกปกติ.....เมตร

ระดับน้ำปีปกติ.....

ระดับน้ำปีประวัติการณ์.....

ภาพถ่ายระดับน้ำอ้างอิง.....

5.3 สภาพธรณีวิทยาบริเวณห้วยงาน

กล่าวถึงสภาพของผิวดินบริเวณที่ตั้งโครงการ ว่ามีสภาพดินเป็นเช่นไร ศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายใน และภายนอกที่มีอิทธิพล ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพพื้นผิว

สภาพรูปตัดขวางของลำนน้ำบริเวณห้วยงาน เป็น หน้าตัดรูปสี่เหลี่ยมคางหมู อื่น ๆ

ขนาดความกว้างของท้องลำนน้ำ.....เมตร ลาดตลิ่งด้านซ้าย 1 :..... ลาดตลิ่งด้านขวา 1 :.....

ความสูงของตลิ่งลำนน้ำ.....เมตร

สภาพของดินข้างตลิ่งบริเวณห้วยงาน [] หน้าผาหิน [] หินลอย [] ดินลูกรัง

[] ดินเหนียว [] อื่น ๆ

5.4 สภาพพื้นที่โครงการตั้งอยู่ในเขต

พื้นที่ป่าไม้บริเวณต้นน้ำ มีลักษณะ

[] ที่สาธารณะประโยชน์ [] เขตป่าสงวน [] เขตอุทยานฯ

[] เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า [] เขตปฏิรูปที่ดิน [] อื่น ๆ.....

ระบุชื่อเขต.....

5.5 สภาพการทำเกษตรกรรมในเขตพื้นที่รับประโยชน์

5.5.1 ก่อนมีโครงการ

กล่าวถึงเกษตรกร หรือชาวบ้านผู้ใช้น้ำในบริเวณพื้นที่โครงการนั้น ทำนา ทำสวน ปืชอะไร ได้ผลผลิตกี่ตัน ใช้ต้นทุนเท่าใด ราคาที่ดินบริเวณนั้น ๆ

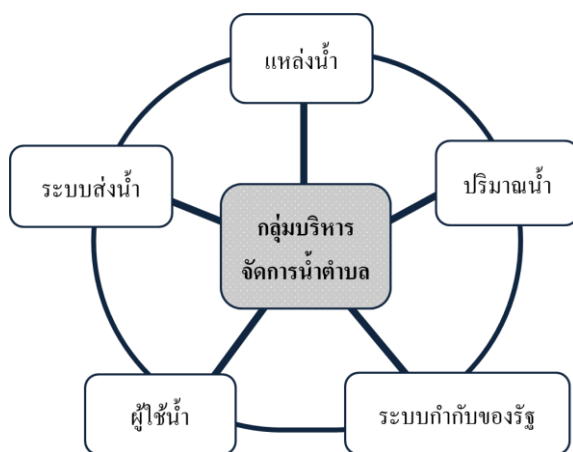
5.5.2 หลังมีโครงการ

กล่าวถึงเกษตรกร หรือชาวบ้านผู้ใช้น้ำในบริเวณพื้นที่โครงการนั้น ภายหลังจากการมีโครงการมาลงแล้ว ได้ผลผลิตจากการทำนา ทำสวน ป่าละเท่าไร ได้ผลผลิตกี่ตัน ใช้ต้นทุนเท่าใด

7. อบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งตำบลบ้านปรือ

7.1 ปัจจัยของระบบบริหารจัดการน้ำ

ระบบของการบริหารจัดการน้ำนั้นเป็นส่วนที่สำคัญที่ทั้งหน่วยงานรัฐ และกลุ่มบริหารจัดการน้ำต้องเข้าใจเพื่อให้สามารถมองภาพรวมของการดำเนินการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในจังหวัดบุรีรัมย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด



ภาพที่ 3.8 ปัจจัยของระบบบริหารจัดการน้ำ

1) (Resource System) แหล่งน้ำ หมายถึง น้ำนิ่ง (น้ำในสระ หนอง บึง กุด อ่างเก็บน้ำ ฯลฯ) และน้ำไหล (แม่น้ำสายหลัก แม่น้ำสาขา ลำน้ำ ลำห้วย คลอง ฯลฯ) ซึ่งมีที่ตั้งแน่นอนและมีระบบนิเวศที่เหมาะสมให้เกิดการหมุนเวียนขึ้นลงของน้ำอย่างเป็นปกติอยู่

2) (Resource Unit) ปริมาณน้ำ หมายถึง ปริมาณน้ำที่ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมซึ่งในแต่ละช่วงเวลาจะมีปริมาณที่ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับหลายเหตุปัจจัย เช่น ความชื้นสัมพัทธ์ไม่เท่ากัน อุณหภูมิไม่เท่ากัน ปริมาณน้ำฝนไม่เท่ากัน เป็นต้น

3) (Governance System) ระบบกำกับของรัฐ หมายถึง การเข้ามามีบทบาทดูแลทรัพยากรน้ำสาธารณะ โดยรัฐแต่ละแห่งจะมีความเข้มข้นต่างกัน หรือแต่ละประเทศก็จะมีงานดำเนินการต่างกันขึ้นอยู่กับกรอบแบบระบบของแต่ละประเทศ เช่น ในท้องถิ่นของจังหวัดบุรีรัมย์มีการดูแลแหล่งน้ำอยู่หลายระบบขึ้นอยู่กับว่าใครเป็นเจ้าของแหล่งน้ำนั้น กล่าวคือ หากแหล่งน้ำอยู่พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติก็ต้องใช้น้ำตามกฎหมายของป่าสงวนแห่งชาติ หากอยู่ในที่สาธารณะก็ต้องอยู่ในอำนาจของนายอำเภอซึ่งปกติท่านจะมอบอำนาจให้นายกองปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ ดูแลหรือก่อนใช้น้ำจะต้องมีการประชุมเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกันทุกฝ่ายก่อนตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม เป็นต้น

4) (Actors) ผู้บริหารจัดการน้ำ หมายถึง การรวมกลุ่มอย่างเป็นทางการเพื่อร่วมกันบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย ประกอบด้วย ผู้นำในส่วนราชการ ผู้นำชุมชน ภาคเอกชน เกษตรกร ชาวบ้านที่สนใจด้านการบริหารจัดการน้ำ รวมตัวกันจัดตั้งขึ้นโดยอาศัยอำนาจทางปกครองของ

นายอำเภอแต่ละอำเภอเป็นคนลงนามแต่งตั้งให้มีกลุ่มบริหารจัดการน้ำเพื่อดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำ รวบรวมข้อมูล คู่อกรษาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เป็นต้น

5) (Irrigation) ระบบส่งน้ำ หมายถึง ในแหล่งน้ำแต่ละแหล่งหากจะใ้สามารถใช้งานเพื่อประโยชน์โดยรวมก็ต้องมีระบบกระจายน้ำไปยังพื้นที่เป้าหมาย ดังนั้นระบบส่งน้ำนี้ถือว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีความจำเป็นในการจัดสรรน้ำให้ไปยังพื้นที่เกษตรที่ต้องการเพาะปลูกพืชและพื้นที่ต้องการน้ำอุปโภคบริโภคในพื้นที่ต่าง ๆ ตามขอบเขตที่กำหนด

6) (User) ผู้ใช้น้ำ หมายถึง กลุ่มผู้ใช้น้ำถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกด้านหนึ่งเนื่องจากระบบทั้งหมดที่ถูกออกแบบมาใ้สามารถรองรับความต้องการของมนุษย์ ดังนั้นกลุ่มผู้ใช้น้ำจึงถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมใ้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในระบบที่ดีขึ้น หากมีความเป็นธรรมมากขึ้นหรือเลวลงก็จะขึ้นอยู่กับปัจจัยนี้เป็นตัวชี้วัดนั่นเอง

7.2 ผู้ตรวจโครงการ / ผู้กลั่นกรอง

ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ดังนี้

1. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดบุรีรัมย์
2. สภาเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์
3. โครงการชลประทาน จังหวัดบุรีรัมย์
4. สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์
5. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ซึ่งได้พิจารณาตรวจสอบกลั่นกรองรวมถูกต้องของโครงการ พร้อมทั้งสอบถามถึงสภาพการใช้งานของแหล่งน้ำ ผู้ได้รับประโยชน์ของโครงการและผู้เสียประโยชน์ รวมถึงโครงการที่จะทำการก่อสร้างผ่านพื้นที่ของใครบ้างและได้มีการเจรจาตกลง ทั้งนี้ผู้แทนยังได้แนะนำการวางแผนการดำเนินการจัดการน้ำแก่กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือเพิ่มเติม

การอบรมเชิงปฏิบัติการกลั่นกรองการจัดทำโครงการพัฒนาแหล่งตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ดำเนินการเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2563 สถานที่ ณ ห้องประชุมวิจัย 1 สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์



ภาพที่ 3.9 และ 3.10 การประชุมตัวแทนหน่วยงานสนับสนุน เพื่อเตรียมการกลั่นกรองโครงการ

8. ประชุมพิจารณาส่งโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน(ร่วมกับหน่วยงานในจังหวัด)

ภายหลังจากที่โครงการพัฒนาแหล่งน้ำของตำบลบ้านปรือ อำเภอกะรัง ได้รับการกลั่นกรองจากผู้เชี่ยวชาญจากองค์กร หรือหน่วยงานต่าง ๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้วจึงได้ยื่นโครงการเสนอขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งหน่วยงานเหล่านี้มีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุน ส่งเสริม และต่อยอดในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน รวมถึงการใช้น้ำในด้านการเกษตร ปศุสัตว์และอุตสาหกรรม ซึ่งหน่วยงานภายในจังหวัดบุรีรัมย์ที่สามารถยื่นโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุน มีดังนี้

1. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จังหวัดบุรีรัมย์

เป็นหน่วยงานหลักในการจัดการสาธารณภัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นศูนย์กลาง ในการพัฒนาประสิทธิภาพระบบการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อให้ประชาชนได้รับการดูแลเอาใจใส่ ให้มีความปลอดภัย และไม่ได้รับความสูญเสียด้านชีวิต และทรัพย์สินที่สืบเนื่องจากสาธารณภัย

สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ ศูนย์ราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ชั้น 3 ตำบลเสม็ด อำเภอมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ โทรศัพท์ 044666556-9

2. สภาเกษตรกร จังหวัดบุรีรัมย์

สภาเกษตรกรจังหวัด เป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกรภายในจังหวัด พร้อมทั้งเป็นหน่วยงานที่คอยประสานนโยบายและการดำเนินงานระหว่างองค์กรเกษตรกร เกษตรกร สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษาและหน่วยงานรัฐ และยังส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มขององค์กรเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และยุวเกษตรกรในจังหวัดในรูปแบบต่าง ๆ สภาเกษตรกรยังเป็นตัวแทนเกษตรกรในการเสนอแนะนโยบายและแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาคเกษตรกรรมรวมทั้งราคาผลผลิตทางเกษตรกรรมที่ไม่เป็นธรรมต่อสภาเกษตรกรแห่งชาติ และคอยให้คำปรึกษาและขอแนะนำแก่เกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกร

สำนักงานสภาเกษตรกรจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ศูนย์ราชการจังหวัดบุรีรัมย์ ชั้น 2 ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โทร,โทรสาร 044-666506

3. โครงการชลประทาน จังหวัดบุรีรัมย์

โครงการชลประทานบุรีรัมย์ สำนักชลประทานที่ 8 กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานตามศักยภาพของกลุ่มน้ำให้เกิดความสมดุล บริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการให้เพียงพอ ทัวถึง และเป็นธรรม ดำเนินการป้องกันและบรรเทาภัยอันเกิดจากน้ำตามภารกิจอย่างเหมาะสม และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาแหล่งน้ำและบริหารจัดการน้ำ

โครงการชลประทานบุรีรัมย์ ตำบลบ้านบัว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000 โทรศัพท์ / โทรสาร 0 4463 7205

4. สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์

สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ มีอำนาจหน้าที่ในการแปลงยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติไปเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดบุรีรัมย์ พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหาร ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการวางแผน และเครือข่ายสารสนเทศของจังหวัดบุรีรัมย์ โดยเป็นศูนย์สารสนเทศของจังหวัดเพื่อการบริหารและวางแผนพัฒนาจังหวัด จัดทำแผนพัฒนาจังหวัด ดำเนินการตามแผน กำกับและติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนพัฒนาจังหวัด รวมทั้งประสานการจัดทำแผนพัฒนากลุ่มจังหวัด จัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดหรือคำของบประมาณของจังหวัด และประสานการจัดทำ

แผนปฏิบัติการประจำปีของกลุ่มจังหวัดหรือคำของบประมาณของกลุ่มจังหวัด ดำเนินการด้านการบริหาร ทรัพยากรบุคคลและการพัฒนาระบบราชการของจังหวัด และอำนาจการ ประสาน ปฏิบัติงาน และสนับสนุน งานอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด

สำนักงานจังหวัดบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ ศาลากลางจังหวัดบุรีรัมย์ เขตกระโดง ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง บุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 31000 โทรศัพท์: 044 666 563 โทรสาร : 044 666 563

5. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยมียุทธศาสตร์ด้านที่ 1 คือ การพัฒนาท้องถิ่น เป็นยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพื้นที่ทั้งในจังหวัดบุรีรัมย์และพื้นที่อื่น ๆ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นหน่วยงานในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ทั้งนี้สถาบันวิจัยและพัฒนาได้มีการจัดตั้ง “สถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชนจังหวัดบุรีรัมย์” เพื่อเป็นหน่วยงานที่ให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการน้ำ ในระดับชุมชน โดยมีเครือข่ายเป็นกลุ่มบริหารจัดการน้ำในระดับตำบลทั้ง 23 อำเภอ ของจังหวัดบุรีรัมย์ รวมทั้งเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานระหว่างชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้านแหล่งน้ำ เพื่อการขอรับการสนับสนุนในการพัฒนาแหล่งน้ำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ตั้งอยู่ที่ 439 ถนนจิระ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ รหัสไปรษณีย์ 31000 โทรศัพท์ : 044-611221 โทรสาร : 044-612858

ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ยื่นเสนอโครงการต่อ หน่วยงานดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2563 ณ หอประชุมวิชาอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์



ภาพที่ 3.11 3.12 3.13 และ 3.14 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือนำเสนอโครงการ

9. อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อร่วมกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการอย่างน้อย 1 แห่งของตำบลบ้านปรือ

9.1 การประชุมเพื่อกำหนดแหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการ

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 15 คน โดยมีนายนิสาด ศิริสำราญ เป็นประธานกลุ่มฯ ได้ร่วมกันประชุมเพื่อเลือกแหล่งน้ำภายในตำบลบ้านปรือจำนวน 1 แห่งเพื่อใช้เป็นแหล่งน้ำในการพัฒนา โดยมีหลักในการเลือกที่สำคัญคือ การใช้ประโยชน์ ทั้งนี้แหล่งน้ำที่เลือกขึ้นมานั้นเป็นแหล่งน้ำใช้ในด้านการเกษตร ด้านอุปโภคบริโภค และด้านปศุสัตว์ และแหล่งน้ำแห่งนี้จะต้องมีผู้ใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตำบลบ้านปรือได้มากที่สุด

9.2 แหล่งน้ำที่ร่วมกันบริหารจัดการ

ชื่อ อ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ที่ตั้ง หมู่ 10 ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์
 ละติจูด 14°50'39.50" N ลองจิจูด 103°16'30.93" E
 ความจุ 500,000 ลูกบาศก์เมตร



ภาพที่ 3.15 ภาพถ่ายดาวเทียมอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง

การใช้ประโยชน์ดังแสดงในตารางที่ 3.2
ตารางที่ 3.2 การใช้ประโยชน์แหล่งน้ำ

การใช้ประโยชน์	อุปโภคบริโภค ปลุกข้าว และเลี้ยงสัตว์
จำนวนครัวเรือนที่ใช้แหล่งน้ำนี้	17 ครัวเรือน
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	19,738 บาท/เดือน
การประกอบอาชีพ	เกษตรกรรม ปลุกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
กิจกรรมการใช้น้ำในแหล่งน้ำนี้ 1.พืช 2.สัตว์	- ปลุกข้าว 251 ไร่ ผักสวนครัว 21 ไร่ - โค 69 ตัว กระบือ 13 ตัว สุกร 4 ตัว เป็ด 17 ตัว ไก่ 49 ตัว
วิธีการบริหารจัดการร่วมกัน	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมี อบต.บ้านปรือเป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ



ภาพที่ 3.16 และ 3.17 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือร่วมประชุมวางแผนการบริหารจัดการน้ำ



ภาพที่ 3.18 และ 3.19 อ่างเก็บน้ำห้วยตาราง

10. อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันออกแบบการใช้น้ำเพื่อเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ตำบลบ้านปรือ

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือได้ประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำของแหล่งน้ำอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563 เพื่อตกลงการใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อให้ได้ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง โดยมีผู้ใช้น้ำรวมทั้งสิ้นจำนวน 17 ครัวเรือน ใช้ประโยชน์ในด้านการเกษตรในการปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ ซึ่งที่ประชุมมีมติยอมรับการทำเกษตรของทุกครัวเรือน ดังปรากฏในตารางที่ 3.3

ตารางที่ 3.3 ข้อมูลการออกแบบการใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง	
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)
1	1	ข้าวนาปี	7	โค	7
				สุกร	4
2	2	ข้าวนาปี	23	โค	3
				กระบือ	8
3	3	ข้าวนาปี	15	โค	10
		ผักชี	0.5	เป็ด	10
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	1	ไก่	15
4	4	ข้าวนาปี	10	โค	5
		ถั่วฝักยาว	2	กระบือ	2
		ข้าวโพดเหลือง	2	ไก่	10
		แตงกวา	1	-	-
5	5	ข้าวนาปี	12	โค	20
		คะน้า	1	เป็ด	7
		มะเขือเปราะ	1	ไก่	12
		แตงกวา	1	-	-
6	6	ข้าวนาปี	14	โค	12
				ไก่	7
7	7	ข้าวนาปี	18	โค	8
				กระบือ	3
				ไก่	5
8	8	ข้าวนาปี	20	โค	4
		ถั่วฝักยาว	1	-	-
		มะเขือเปราะ	1	-	-
		แตงกวา	1	-	-
9	9	ข้าวนาปี	9	-	-
10	10	ข้าวนาปี	12	-	-

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง	
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)
11	11	ข้าวนาปี	17	-	-
		ถั่วฝักยาว	1	-	-
		แตงกวา	1.5	-	-
12	12	ข้าวนาปี	8	-	-
		กวาดุ้ง	0.5	-	-
13	13	ข้าวนาปี	14	-	-
14	14	ข้าวนาปี	24	-	-
		ผักชี	0.2	-	-
		ถั่วฝักยาว	1	-	-
		มะเขือเปราะ	1	-	-
		แตงกวา	1	-	-
15	15	ข้าวนาปี	5	-	-
16	16	ข้าวนาปี	28	-	-
		ถั่วฝักยาว	2	-	-
17	17	ข้าวนาปี	15	-	-

11. ปฏิบัติการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลบ้านปรือ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตำบลบ้านปรือที่ใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำห้วยตารางมีรายได้ และการเปลี่ยนแปลง โดยเปรียบเทียบระหว่างปี 2561 และ 2562 ดังปรากฏในตารางที่ 3.4

ตารางที่ 3.4 พัฒนาผลิตภัณฑ์เกษตรต้นแบบที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตำบลบ้านปรือ

หัวข้อแบบสอบถาม	ข้อมูลปี 2561	ข้อมูลปี 2562
ชื่อแหล่งน้ำที่ 1 แหล่งที่เลือก	อ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ตั้งอยู่หมู่ 10 ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง	อ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ตั้งอยู่หมู่ 10 ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง
ขนาด/ความจุ	- ความจุสุทธิ 500,000 ลูกบาศก์เมตร - ความจุที่วัดได้ 100,000 ลูกบาศก์เมตร	- ความจุสุทธิ 500,000 ลูกบาศก์เมตร - ความจุที่วัดได้ 220,000 ลูกบาศก์เมตร
การใช้ประโยชน์	เกษตรกรรม ปลุกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง	เกษตรกรรม ปลุกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
จำนวนครัวเรือนที่ใช้แหล่งน้ำนี้	17 ครัวเรือน	17 ครัวเรือน
รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน	15,327 บาท/เดือน	19,738 บาท/เดือน
การประกอบอาชีพ	เกษตรกรรม ปลุกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง	เกษตรกรรม ปลุกข้าว เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง
กิจกรรมการใช้น้ำในแหล่งน้ำนี้ 1.พืช 2.สัตว์	- ปลุกข้าว 205 ไร่ ผักสวนครัว 13 ไร่ - โค 48 ตัว กระบือ 13 ตัว สุกร 4 ตัว เป็ด 17 ตัว ไก่ 27 ตัว	- ปลุกข้าว 251 ไร่ ผักสวนครัว 21 ไร่ - โค 69 ตัว กระบือ 13 ตัว สุกร 4 ตัว เป็ด 17 ตัว ไก่ 49 ตัว
วิธีการบริหารจัดการร่วมกัน	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ ร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมี อบต.บ้านปรือ เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ	กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ ร่วมกับสมาชิกในชุมชนร่วมดูแลรักษาแหล่งน้ำและการใช้ประโยชน์ โดยมี อบต.บ้านปรือ เป็นหน่วยงานของรัฐในพื้นที่คอยหนุนเสริมในด้านการบริหารจัดการ

บทที่ 4

ผลการปฏิบัติการในพื้นที่

การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ สถาบันวิจัยและพัฒนาได้ดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ในจังหวัดบุรีรัมย์รวมทั้งสิ้น 14 ตำบลซึ่งมีผลของการปฏิบัติการในพื้นที่ดังจะได้นำเสนอโดยมีหัวข้อดังนี้

1. ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ
2. ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น
3. แผนผั่งน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของงบประมาณจากหน่วยงานต่าง ๆ
4. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ
5. ระบบบริหารจัดการน้ำชุมชน
6. การดำเนินการเพื่อการใช้้เป็นต้นทุนในการผลิตภัณ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

1. ผู้นำกลุ่มและแกนนำเข้าใจแนวทางการดำเนินงานโดยรวมตลอดโครงการ

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือมีความเข้าใจการบริหารจัดการกลุ่มและการดำเนินโครงการต่าง ๆ ทั้งนี้ยังได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นจำนวน 18 คน และได้รับความอนุเคราะห์จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เป็นที่ปรึกษาในการดำเนินงาน ยิ่งส่งเสริมให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองมากยิ่งขึ้น ดังเห็นได้จากโครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนฯ

โครงสร้างคณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์



นายนิสาด ศิริสำราญ
ประธาน
0821294573



นายไพรวลัย เทียมเลิศ
รองประธาน
0862492440



นางพรสุดา ฤกษ์ชัย
รองประธาน
0898892129



นางนุชชิตา มีสิทธิ์
เลขานุการ
0981422186



นางบรรจบ สดมสุข
ปฎิคม
0870846146



นางสาวสุพัตรา เกื้อกัรัมย์
เหรียญ
0922952062

คณะกรรมการ

คณะกรรมการ



นางสาวศุภรัตน์ สุขสำราญ
0628915852

คณะกรรมการ



นายวันชาติ สุทินรัมย์
0887103352

คณะกรรมการ



นางสมจิตร สุทินรัมย์
0947625255



นายประสงค์ ยอดเครือ
0879679193



นายวรรณ วาศรีคำ
0991693876



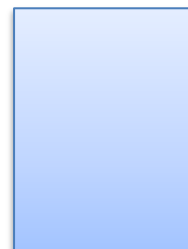
นายบุญมา แสนวันดี
0890689213



นายบุญสาย กล้าเชื้อว
0801539044



นางเฟื่องฟ้า พิศาม
0621708747



นายสุวิชัย อยู่ตรง
0810665722

ที่ปรึกษา

นายกองค์การบริหารส่วน
ตำบลบ้านปรือ

ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
บ้านปรือ

กองช่างองค์การบริหารส่วนตำบล
บ้านปรือ

2. ได้ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มบริหารจัดการน้ำได้แก่ รายรับ-จ่าย ความต้องการใช้น้ำเพื่อการผลิต ศักยภาพของกลุ่มในพื้นที่ (Baseline) เป็นต้น

ตารางที่ 4.1 สำนวจการใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ตำบลบ้านปรือ ด้านการเกษตร

ร.น.	ครัวเรือน	ด้านการเกษตรเพาะปลูกพืช (ไร่)																									
		ข้าวนปี*	ข้าวนาปรัง*	ถั่วลิสง	หอมแดง	ฝักชี่	ผักกาด	คะน้า	กวางตุ้ง	ถั่วพืยาว	มะเขือเปราะ	มะเขือเทศ	กระเพรา	โหระพา	แมงลัก	สาระแหน่	ผักชีใบเรื้อย	ตะไคร้	ข้าวโพดข้าวเหนียว	ข้าวโพดเหลือง	แตงกวา	บวบ	แฟง	กล้วย	มะละกอ	มะม่วง	อื่น ๆ
1	1	7																									
2	2	23																									
3	3	15				0.5													1								
4	4	10							2											2	1						
5	5	12						1		1											1						
6	6	14																									
7	7	18																									
8	8	20							1	1											1						
9	9	9																									
10	10	12																									
11	11	17							1												1.5						
12	12	8							0.5																		
13	13	14																									
14	14	24				0.2				1	1										1						
15	15	5																									
16	16	28								2																	
17	17	15																									
รวม		251	0	0	0	0.7	0	1	0.5	7	3	0	0	0	0	0	0	0	1	2	5.5	0	0	0	0	0	

จากตารางที่ 4.1 พบว่าการใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ตำบลบ้านปรือ ในด้านการเกษตรมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด 17 ครัวเรือน และส่วนใหญ่จะปลูกข้าวนาปีรวมทั้งสิ้น 251 ไร่ และมีการปลูกพืชผักสวนครัวจำนวน 8 ครัวเรือน มีพื้นที่รวม 20 ไร่ 2 งาน 80 ตารางวา รวมพื้นที่การเพาะปลูกทั้งสิ้น 271 ไร่ 2 งาน 80 ตารางวา

ตารางที่ 4.2 สำนวนการใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ตำบลบ้านปรือ ด้านปศุสัตว์ และอุปโภคบริโภค

ที่	ครัวเรือน	สมาชิก(คน)	ด้านปศุสัตว์ (ตัว)					
			โค	กระบือ	เปิด	สุกร	ไก่	อื่น ๆ
1	1	2	7			4		
2	2	4	3	8				
3	3	4	10		10		15	
4	4	3	5	2			10	
5	5	5	20		7		12	
6	6	2	12				7	
7	7	3	8	3			5	
8	8	4	4					
9	9	4						
10	10	4						
11	11	3						
12	12	5						
13	13	4						
14	14	4						
15	15	5						
16	16	3						
17	17	5						
รวม		64	69	13	17	4	49	

จากตารางที่ 4.2 พบว่าการใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ตำบลบ้านปรือ ในด้านการปศุสัตว์ และการอุปโภคบริโภคภายในครัวเรือนเป็นดังนี้ ด้านการอุปโภคบริโภคมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด 17 ครัวเรือน มีสมาชิกรวมทั้งสิ้น 64 คน ด้านการปศุสัตว์ จำแนกสัตว์ได้ 5 ชนิดได้แก่ โค กระบือ เป็ด สุกร ไก่ และสัตว์ที่มีจำนวนมากที่สุดคือ โค จำนวน 69 ตัว รองลงมาคือ ไก่ จำนวน 49 ตัว รองลงมาคือ เป็ดจำนวน 17 ตัว และกระบือ 13 ตัว โดยมีครัวเรือนที่เลี้ยงสัตว์ทั้งหมด 8 ครัวเรือน

ตารางที่ 4.3 ความต้องการใช้น้ำต่อครัวเรือนตำบล

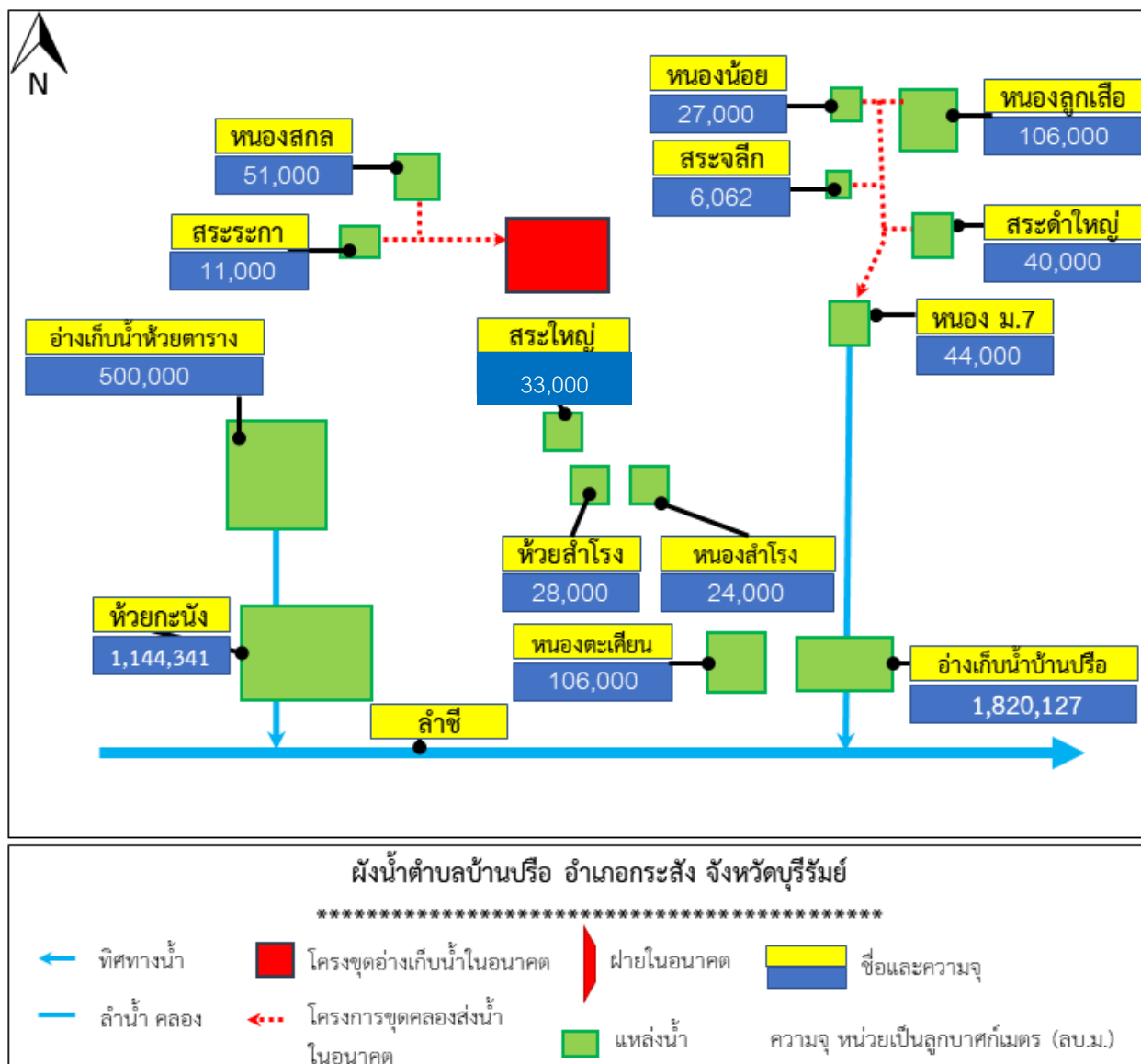
ที่	ครัวเรือน	สมาชิก (คน)	ความต้องการในการใช้น้ำ (ลบ.ม./ปี)			ความต้องการ ใช้น้ำของ ครอบครัว (ลบ.ม./ปี)
			เพื่ออุปโภค บริโภค	เพื่อ การเกษตร	เพื่อปศุสัตว์	
1	1	2	87.6	8,708	233.6	9,029.2
2	2	4	175.2	28,612	321.2	29,108.4
3	3	4	175.2	19,310	319.4	19,804.1
4	4	3	131.4	14,728	215.4	15,074.8
5	5	5	219.0	15,721	604.8	16,544.8
6	6	2	87.6	17,416	358.1	17,861.7
7	7	3	131.4	22,392	326.7	22,850.1
8	8	4	175.2	25,894	116.8	26,186.0
9	9	4	175.2	11,196	0	11,371.2
10	10	4	175.2	14,928	0	15,103.2
11	11	3	131.4	22,039	0	22,170.4
12	12	5	219.0	10,075	0	10,294.0
13	13	4	175.2	17,416	0	17,591.2
14	14	4	175.2	30,930	0	31,105.4
15	15	5	219.0	6,220	0	6,439.0
16	16	3	131.4	35,876	0	36,007.4
17	17	5	219.0	18,660	0	18,879.0
รวม		64	1,533.00	178,904.50	2,495.87	182,933.37

จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นถึงปริมาณความต้องการใช้น้ำจากกิจกรรม 3 ประเภท ได้แก่ ด้านการอุปโภคบริโภค ด้านเกษตร ด้านปศุสัตว์ ซึ่งกิจกรรมที่มีความต้องการใช้น้ำมากที่สุดคือ ด้านการเกษตรมีความต้องการในการใช้น้ำ 178,904.5 ลูกบาศก์เมตรต่อปี รองลงมาคือด้านปศุสัตว์มีความต้องการในการใช้น้ำ 2,495.87 ลูกบาศก์เมตรต่อปี และด้านการอุปโภคบริโภคมีความต้องการในการใช้น้ำ 1,533 ลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยมีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำทั้งหมด 17 ครัวเรือน มีความต้องการในการใช้น้ำของครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 182,933.37 ลูกบาศก์เมตรต่อปี

ปริมาณความต้องการใช้น้ำของประชาชนตำบลบ้านปรือมีความใกล้เคียงกับปริมาณของน้ำในอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ซึ่งความจุของอ่างเก็บน้ำห้วยตารางนั้นมีความจุทั้งสิ้น 220,000 ลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ 182,933.37 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือจึงได้หาแนวทางในการพัฒนาแหล่งน้ำให้สามารถจุน้ำได้เพิ่มขึ้นโดยการขุดลอกอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำและเป็นแนวทางในการป้องกันภัยแล้งภายในตำบลบ้านปรือ

3. แผนผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปของบประมาณจากหน่วยงาน

ภายหลังการอบรมจัดทำผังน้ำระดับตำบลทำให้ กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือมีผังน้ำระดับตำบลที่สามารถนำไปประกอบยื่นโครงการ หรือวางแผนในการพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบลได้ต่อไป



ภาพที่ 4.1 ผังน้ำตำบลบ้านปรือ

ภายในตำบลบ้านปรือมีแหล่งน้ำสาธารณะมีประมาณ 14 แห่ง กระจายอยู่ทั่วตำบลมีความจุน้ำรวมทั้งสิ้น 3,940,530 ลูกบาศก์เมตร ทางกลุ่มฯจึงมีความเห็นที่จะขุดลอกอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ขุดคลองเชื่อมเพื่อทำสะพานทางทิศเหนือ และขุดสระดังแสดงในผัง

4. โครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่สามารถยื่นเพื่อขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานทุกระดับ

โครงการพัฒนาแหล่งน้ำของตำบลบ้านปรือ รายละเอียดดังนี้

1. ชื่อโครงการ

ขุดลอกอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำต้นทุนเพื่อเป็นแหล่งน้ำหลักในชุมชน
- 2.2 มีน้ำต้นทุนในการทำการเกษตรปลูกพืชอายุสั้น
- 2.3 เพื่อใช้ในการปศุสัตว์ในตำบล
- 2.4 รักษาระบบนิเวศ

3. ลักษณะงาน

ขุดลอกอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง เพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำให้มากขึ้นจากเดิมที่มีความตื้นเขิน

4. งบประมาณ

จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- 4.1 ชลประทาน
- 4.2 กรมทรัพยากรและธรรมชาติ
- 4.3 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- 4.4 หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ (นพค.)
- 4.5 อื่น ๆ

5. พื้นที่เป้าหมาย

หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านปรือ และยังสามารถใช้น้ำได้ทั้งตำบลรวมถึงบางส่วนของตำบลสูงเนิน

6. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 6.1 ประชากรในเขตพื้นที่ตำบลบ้านปรือมีน้ำในการอุปโภคบริโภคเพียงพอ
- 6.2 สัตว์เลี้ยงภายในเขตตำบลบ้านปรือมีน้ำในการดำรงชีวิต
- 6.3 มีน้ำไว้สำหรับทำการเกษตรและปลูกพืชอายุสั้น
- 6.4 มีแหล่งน้ำเพาะพันธุ์สัตว์น้ำที่เป็นอาหารสำหรับประชาชนในตำบล
- 6.5 มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์
- 6.6 มีแหล่งน้ำสำรองสำหรับพื้นที่ข้างเคียง

7. ระยะเวลา

เดือน ธันวาคม 2563 ถึง มีนาคม 2564

8. การประเมินผล

- ภายหลังจากการดำเนินการเสร็จสิ้น ประชาชนในพื้นที่มีการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็น

ระบบ

- มีการวางแผนการใช้น้ำและการเพาะปลูกพืชอย่างชัดเจน ด้วยวิธีการคำนวณหาปริมาณน้ำต้นทุน
- จะต้องมีการวางมาตรการในการใช้น้ำ โดยมีระเบียบข้อบังคับ

9. เอกสารแนบโครงการ

- 9.1 โครงการ
- 9.2 คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการ
- 9.3 บันทึกการประชุมหา มติ
 - รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม
 - ภาพถ่าย
 - ขอใช้พื้นที่รถผ่าน (หนังสือยินยอมให้พื้นที่)
- 9.4 แบบฟอร์มสำรวจโครงการ
- 9.5 แผนที่ บริเวณหนองน้ำและพื้นที่ใกล้เคียงพอสังเขป
- 9.6 ภาพถ่ายบริเวณที่ทำการขุดลอก
- 9.7 รายชื่อผู้ได้รับประโยชน์

5. ระบบบริหารจัดการน้ำชุมชน

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือ ได้มีกระบวนการในการบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการใช้น้ำอย่างคุ้มค่า โดยระบบที่กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือใช้แบ่งออกเป็น 4 ด้านได้แก่ ด้านการจัดหาน้ำ ด้านการจัดเก็บน้ำ ด้านการจัดสรรน้ำ และด้านการบำรุงรักษาดูแล

ด้านการจัดหาน้ำ เป็นกระบวนการขั้นแรกที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก กลุ่มบริหารจัดการน้ำแต่ละกลุ่มจะต้องมีกระบวนการในคิด และลงมือทำในการหาน้ำมาเติมในแหล่งจัดเก็บเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการในการใช้ด้านต่าง ๆ กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือได้มีแนวคิดที่จะหาน้ำมาเติมยังอ่างเก็บน้ำห้วยตารางให้เพียงพอต่อความต้องการด้วย 2 วิธีการ คือ 1) การผันน้ำจากห้วยกระนัง ผ่านคลองกระนังมายังอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง 2) การขุดคลองตักน้ำ วิธีนี้เป็นวิธีการขุดคลองขึ้นมาใหม่เพื่อคอยดักเก็บน้ำฝนตามฤดูกาลให้ได้มากที่สุดเพื่อกักเก็บไว้ตลอดทั้งปี

ด้านการจัดเก็บ เป็นกระบวนการขั้นที่สอง หลังจากที่แหล่งน้ำมีน้ำเข้ามากักเก็บแล้วกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนต้องมีวิธีการในการกักเก็บน้ำให้อยู่รอดตลอดทั้งปีและเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำด้วย เนื่องจากสภาพอ่างเก็บน้ำห้วยตารางได้มีการใช้งานมานานหลายสิบปีทำให้มีสภาพดินเซิน ตะกอนก้นอ่างเก็บน้ำเป็นจำนวนมาก กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือจึงมีแนวคิดที่จะขุดลอกอ่างเก็บน้ำแห่งนี้เพื่อให้สามารถรองรับน้ำฝนที่จะตกลงมาในปีนี้ได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้คณะกรรมการกลุ่มยังได้สำรวจบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำเพื่อตรวจสอบรอยรั่วซึมของอ่างเก็บน้ำฯ เป็นการป้องกันการสูญเสียน้ำโดยเปล่าประโยชน์

ด้านการจัดสรรน้ำ เป็นกระบวนการในการแจกจ่ายน้ำที่มีอยู่ให้กับผู้ที่มีความต้องการใช้ทั้งในด้านการเกษตร ด้านการปศุสัตว์ ด้านอุปโภคบริโภค ทั้งนี้การจัดสรรน้ำนั้นต้องอยู่ในความเป็นธรรม มีเหตุผลในการจัดสรร กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับน้ำทุกคนจะต้องได้รับความเป็นธรรมโดยเสมอภาค ทุกคนที่ใช้น้ำต้องรับรู้

รับทราบเกณฑ์การใช้น้ำร่วมกันและเกิดความพึงพอใจในการได้รับน้ำ การเพาะปลูกพืชของแต่ละครัวเรือนมีอัตราการต้องการน้ำที่ต่างกัน และพื้นที่ในการเพาะปลูกก็แตกต่างกันด้วย โดยกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือจึงได้จัดการประชุมการใช้น้ำอ่างเก็บน้ำห้วยตาวางเพื่อวางแผนแนวทางในการใช้น้ำร่วมกัน โดยการจัดสรรน้ำนั้น ให้เป็นไปดังนี้

- 1) การดึงน้ำขึ้นจากอ่างเก็บน้ำ จะให้ผ่านคลองส่งน้ำหรือโดยการสูบก็ได้
- 2) การขอสูบน้ำนั้นมียัตราการสูบ 10 ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ในการใช้ประโยชน์
- 3) การสูบน้ำทุกครั้งมียัตราการจ่ายค่าสูบน้ำโดยคิดเป็นจำนวนไร่ตามที่เพาะปลูก ไร่ละ 30 บาท/ครั้ง
- 4) ให้คณะกรรมการกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือมีอำนาจหน้าที่ในการตรวจตราสังเกตการสูบน้ำตามอัตราที่ขอใช้น้ำ
- 5) ทั้งนี้ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ใช้น้ำเกินอัตราที่แจ้งความจำนงค์ขอใช้ โดยปรับเป็นเงิน 1,000 บาท/ครั้ง

ด้านการบำรุงรักษาดูแล ภายหลังจากที่การจ่ายน้ำให้แก่ประชาชนที่มีความต้องการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว สิ่งที่มีความสำคัญที่จะทำให้หน้าที่ที่มีอยู่ในแหล่งน้ำภายในตำบลเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดคือการบำรุงรักษาและช่วยกันดูแล อันจะเป็นหน้าที่ของผู้ใช้น้ำทุกคนที่จะต้องช่วยกัน โดยกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือได้ร่วมกันวางแผนการบำรุงรักษาดูแลแหล่งน้ำภายในตำบลให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าแก่การลงทุนดังนี้

- 1) แต่งตั้งผู้กำกับดูแลแหล่งน้ำ แหล่งน้ำสาธารณะภายในตำบลบ้านปรือมีมากมายหลายแห่งการ ฉะนั้นคณะกรรมการกลุ่มฯจึงต้องตระเวนดูแลแหล่งน้ำที่มีการใช้ประโยชน์อย่างทั่วถึง
- 2) เมื่อเกิดเหตุการณ์ล้นล้นเปิดน้ำ สูบน้ำ ปล่อยน้ำ หรือสร้างความสูญเสียให้แก่แหล่งน้ำให้แจ้งเหตุมาที่กลุ่มเพื่อดำเนินการแก้ไขอย่างทันท่วงที
- 3) กลุ่มมีการนัดหมายทำกิจกรรมอยู่เป็นระยะเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และพัฒนาแหล่งน้ำเช่น การทำความสะอาดรอบแหล่งน้ำ การขุดลอกคูคลอง การประชุม เป็นต้น
- 4) การรักษาเครือข่ายแท้ เป็นการสร้างเครือข่ายภายในกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนให้มีความเข้มแข็งด้วยการติดต่อสื่อสารอย่างสม่ำเสมอ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ
- 5) มีกฎกติกาใช้น้ำ เพื่อเป็นการควบคุม ป้องกัน ดูแลแหล่งน้ำให้สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การดำเนินการเพื่อการใช้น้ำเป็นต้นทุนในการผลิตภัณฑ์เกษตรที่จะทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

จากการสำรวจการใช้น้ำของประชาชนตำบลบ้านปรือจากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ตำบลบ้านปรือพบว่า ประชาชนใช้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำแห่งนี้ 3 ด้านได้แก่ ด้านอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านการปศุสัตว์ ทั้งนี้การใช้น้ำเป็นต้นทุนเพื่อการเพิ่มรายได้ของประชาชนที่ใช้น้ำจากแหล่งนี้มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 17 ครัวเรือน โดยจะต้องเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นการเพิ่มขึ้นของรายได้ ซึ่งเทียบระหว่างปี 2561 และปี 2562

ในปี 2561 ปริมาณน้ำฝนที่ตกในจังหวัดบุรีรัมย์มีปริมาณค่อนข้างน้อยส่งผลให้เกษตรกรผู้ใช้น้ำไม่ปลูกพืชมาก เพื่อประหยัดน้ำไว้ในการอุปโภคบริโภค รายละเอียดการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ดังตารางที่ปรากฏ

ตารางที่ 4.4 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากผลผลิต(บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
1	1	ข้าวนาปี	7	60,709	60,709
2	2	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
3	3	ข้าวนาปี	15	130,091	160,091
		ผักชี	0.5	4,000	
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	1	26,000	
4	4	ข้าวนาปี	10	86,727	254,727
		ข้าวโพดเหลือง	2	48,000	
		แตงกวา	1	120,000	
5	5	ข้าวนาปี	12	104,073	224,073
		แตงกวา	1	120,000	
6	6	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
7	7	ข้าวนาปี	10	86,727	86,727
8	8	ข้าวนาปี	15	130,091	331,591
		ถั่วฝักยาว	1	49,500	
		มะเขือเปราะ	1	32,000	
		แตงกวา	1	120,000	
9	9	ข้าวนาปี	9	78,054	78,054
10	10	ข้าวนาปี	12	104,073	104,073
11	11	ข้าวนาปี	10	86,727	266,727
		แตงกวา	1.5	180,000	
12	12	ข้าวนาปี	8	69,382	69,382
13	13	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
14	14	ข้าวนาปี	15	130,091	251,691
		ผักชี	0.2	1,600	

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากผลผลิต(บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
		แตงกวา	1	120,000	
15	15	ข้าวนาปี	5	43,364	43,364
16	16	ข้าวนาปี	20	173,454	272,454
		ถั่วฝักยาว	2	99,000	
17	17	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091

ตารางที่ 4.5 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายได้จากสัตว์ (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากสัตว์(บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)		
1	1	โค	7	218,106	241,866
		สุกร	4	23,760	
2	2	โค	3	93,474	375,314
		กระบือ	8	281,840	
3	3	โค	10	311,580	313,710
		เป็ด	10	780	
		ไก่	15	1,350	
4	4	โค	5	155,790	226,250
		กระบือ	2	70,460	
5	5	โค	5	155,790	156,336
		เป็ด	7	546	
6	6	โค	6	186,948	187,578
		ไก่	7	630	
7	7	โค	8	249,264	355,404
		กระบือ	3	105,690	
		ไก่	5	450	
8	8	โค	4	124,632	124,632
9	9	-	-	0	0
10	10	-	-	0	0
11	11	-	-	0	0
12	12	-	-	0	0
13	13	-	-	0	0
14	14	-	-	0	0
15	15	-	-	0	0
16	16	-	-	0	0
17	17	-	-	0	0

ตารางที่ 4.6 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุน (บาท)										รวม ต้นทุน (บาท)	ต้นทุน ต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถ พรวน ดิน	ค่า เมล็ด พันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายา กำจัด ศัตรูพืช	ค่า ขนส่ง	ค่าเก็บ เกี่ยว	ค่าวัสดุ สิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
1	1	ข้าวนาปี	7	4,900	2,100	210	420	2,660	385	784	4,200	700	7,000	23,359	23,359
2	2	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
3	3	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	54,345
		ผักชี	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
		ข้าวโพด ข้าวเหนียว	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
4	4	ข้าวนาปี	10	7,000	3,000	300	600	3,800	550	1,120	6,000	1,000	10,000	33,370	41,950
		ข้าวโพด เหลือง	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
		แตงกวา	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
5	5	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	42,904
		แตงกวา	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
6	6	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
7	7	ข้าวนาปี	10	7,000	3,000	300	600	3,800	550	1,120	6,000	1,000	10,000	33,370	33,370
8	8	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	58,635
		ถั่วฝักยาว	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
		มะเขือ เปราะ	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุน (บาท)										รวม ต้นทุน (บาท)	ต้นทุน ต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถ พรวน ดิน	ค่า เมล็ด พันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายา กำจัด ศัตรูพืช	ค่า ขนส่ง	ค่าเก็บ เกี่ยว	ค่าวัสดุ สิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
		แตงกวา	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
9	9	ข้าวนาปี	9	6,300	2,700	270	540	3,420	495	1,008	5,400	900	9,000	30,033	30,033
10	10	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	40,044
11	11	ข้าวนาปี	10	7,000	3,000	300	600	3,800	550	1,120	6,000	1,000	10,000	33,370	37,660
		แตงกวา	1.5	225	225	135	90	150	90	75	150	150	3,000	4,290	
12	12	ข้าวนาปี	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	26,696
13	13	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
14	14	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	53,487
		ผักชี	0.2	30	30	18	12	20	12	10	20	20	400	572	
		แตงกวา	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
15	15	ข้าวนาปี	5	3,500	1,500	150	300	1,900	275	560	3,000	500	5,000	16,685	16,685
16	16	ข้าวนาปี	20	14,000	6,000	600	1,200	7,600	1,100	2,240	12,000	2,000	20,000	66,740	72,460
		ถั่วฝักยาว	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
17	17	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055

ตารางที่ 4.7 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2561

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
1	1	โค	7	14,000	25,200	1,400	2,100	3,500	51,100	97,300	114,945
		สุกร	4	4,800	7,245	400	400	800	4,000	17,645	
2	2	โค	3	6,000	10,800	600	900	1,500	21,900	41,700	152,900
		กระบือ	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	
3	3	โค	10	20,000	36,000	2,000	3,000	5,000	73,000	139,000	140,625
		เป็ด	10	100	300	50	50	50	100	650	
		ไก่	15	150	450	75	75	75	150	975	
4	4	โค	5	10,000	18,000	1,000	1,500	2,500	36,500	69,500	97,950
		กระบือ	2	4,000	7,200	400	600	1,000	14,600	27,800	
5	5	โค	5	10,000	18,000	1,000	1,500	2,500	36,500	69,500	69,955
		เป็ด	7	70	210	35	35	35	70	455	
6	6	โค	6	12,000	21,600	1,200	1,800	3,000	43,800	83,400	83,855
		ไก่	7	70	210	35	35	35	70	455	
7	7	โค	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	153,225
		กระบือ	3	6,000	10,800	600	900	1,500	21,900	41,700	
		ไก่	5	50	150	25	25	25	50	325	
8	8	โค	4	8,000	14,400	800	1,200	2,000	29,200	55,600	55,600
9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 4.8 รายได้ต่อครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2561

ที่	ครัวเรือน	ผลผลิตทางการเกษตร (บาท)		ผลผลิตด้านปศุสัตว์ (บาท)		รายได้ต่อครัวเรือน(บาท)
		รายได้	ต้นทุน	รายได้	ต้นทุน	
1	1	60,709	23,359	241,866	114,945	164,271
2	2	121,418	46,718	375,314	152,900	297,114
3	3	160,091	54,345	313,710	140,625	278,831
4	4	254,727	41,950	226,250	97,300	341,727
5	5	224,073	42,904	156,336	69,955	267,550
6	6	121,418	46,718	187,578	83,855	178,423
7	7	86,727	33,370	355,404	153,225	255,536
8	8	331,591	58,635	124,632	55,600	341,988
9	9	78,054	30,033	-	-	48,021
10	10	104,073	40,044	-	-	64,029
11	11	266,727	37,660	-	-	229,067
12	12	69,382	26,696	-	-	42,686
13	13	121,418	46,718	-	-	74,700
14	14	251,691	53,487	-	-	198,204
15	15	43,364	16,685	-	-	26,679
16	16	272,454	72,460	-	-	199,994
17	17	130,091	50,055	-	-	80,036
รวม		2,698,008	721,837	1,981,090	868,405	3,088,856

รายได้ต่อครัวเรือนเกิดจากการนำรายได้ของผลผลิตทางการเกษตรนำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิต ประกอบด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าไถพรวนดิน ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าแรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเก็บเกี่ยว ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าขนส่ง และค่าวัสดุสิ้นเปลือง รายได้ของผลผลิตทางด้านปศุสัตว์นำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิตประกอบด้วย ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่ายารักษาโรค ค่ายาบำรุง ค่าขนส่ง และค่าแรงงาน เมื่อนำรายได้ทั้ง 2 ส่วน ที่ถูกหักลบด้วยต้นทุนแล้ว รายได้คงเหลือของทั้ง 17 ครัวเรือน คือ 3,088,856 บาท หากเฉลี่ยรายได้ต่อเดือน ต่อครัวเรือน จะได้ ครัวเรือนละ 11,192 บาท โดยคิดเป็นกำไรจากผลผลิตทางการเกษตรและปศุสัตว์เป็นร้อยละ 66.01 ซึ่งมีต้นทุนการผลิตคิดเป็นร้อยละ 33.99

ในปี 2562 ปริมาณน้ำฝนที่ตกในจังหวัดบุรีรัมย์มีปริมาณค่อนข้างน้อยส่งผลให้เกษตรกรใช้น้ำไม่ปลูกพืชมาก เพื่อประหยัดน้ำไว้ในการอุปโภคบริโภค แต่ในปีนี้มีมีการเพาะปลูกเพิ่มขึ้นจากปี 2561 เนื่องจากเกษตรกรมีความมั่นใจในปริมาณอ่างเก็บน้ำห้วยตาวางว่าเพียงพอต่อการเพาะปลูกตลอดช่วงอายุของพืชนั้น ๆ รายละเอียดการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ดังตารางที่ปรากฏ

ตารางที่ 4.9 รายได้จากผลผลิตทางการเกษตรปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากผลผลิต(บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
1	1	ข้าวนาปี	7	60,709	60,709
2	2	ข้าวนาปี	23	199,473	199,473
3	3	ข้าวนาปี	15	130,091	160,091
		ผักชี	0.5	4,000	
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	1	26,000	
4	4	ข้าวนาปี	10	86,727	353,727
		ถั่วฝักยาว	2	99,000	
		ข้าวโพดเหลือง	2	48,000	
		แตงกวา	1	120,000	
5	5	ข้าวนาปี	12	104,073	285,533
		คะน้า	1	29,480	
		มะเขือเปราะ	1	32,000	
		แตงกวา	1	120,000	
6	6	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418
7	7	ข้าวนาปี	18	156,109	156,109
8	8	ข้าวนาปี	20	173,454	374,954
		ถั่วฝักยาว	1	49,500	
		มะเขือเปราะ	1	32,000	
		แตงกวา	1	120,000	
9	9	ข้าวนาปี	9	78,054	78,054
10	10	ข้าวนาปี	12	104,073	104,073
11	11	ข้าวนาปี	17	147,436	376,936
		ถั่วฝักยาว	1	49,500	
		แตงกวา	1.5	180,000	
12	12	ข้าวนาปี	8	69,382	69,505
		กวาดตุง	0.5	123	
13	13	ข้าวนาปี	14	121,418	121,418

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายได้จากผลผลิต (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากผลผลิต(บาท)
		ชนิดพืช	พื้นที่ปลูก(ไร่)		
14	14	ข้าวนาปี	24	208,145	411,245
		ผักชี	0.2	1,600	
		ถั่วฝักยาว	1	49,500	
		มะเขือเปราะ	1	32,000	
		แตงกวา	1	120,000	
15	15	ข้าวนาปี	5	43,364	43,364
16	16	ข้าวนาปี	28	242,836	341,836
		ถั่วฝักยาว	2	99,000	
17	17	ข้าวนาปี	15	130,091	130,091

ตารางที่ 4.10 รายได้จากผลผลิตทางปศุสัตว์ปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายได้จากสัตว์ (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากสัตว์(บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)		
1	1	โค	7	218,106	241,866
		สุกร	4	23,760	
2	2	โค	3	93,474	375,314
		กระบือ	8	281,840	
3	3	โค	10	311,580	313,710
		เป็ด	10	780	
		ไก่	15	1,350	
4	4	โค	5	155,790	227,150
		กระบือ	2	70,460	
		ไก่	10	900	
5	5	โค	20	623,160	624,786
		เป็ด	7	546	
		ไก่	12	1,080	
6	6	โค	12	373,896	374,526
		ไก่	7	630	
7	7	โค	8	249,264	355,404
		กระบือ	3	105,690	
		ไก่	5	450	
8	8	โค	4	124,632	124,632
9	9	-	-	0	0
10	10	-	-	0	0
11	11	-	-	0	0

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายได้จากสัตว์ (บาท)	รายได้ต่อครัวเรือน จากสัตว์(บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)		
12	12	-	-	0	0
13	13	-	-	0	0
14	14	-	-	0	0
15	15	-	-	0	0
16	16	-	-	0	0
17	17	-	-	0	0

ตารางที่ 4.11 รายการต้นทุนการผลิตพืชปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุนการผลิตพืช (บาท)										รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถพรวนดิน	ค่าเมล็ดพันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายากำจัดศัตรูพืช	ค่าขนส่ง	ค่าเก็บเกี่ยว	ค่าวัสดุสิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
1	1	ข้าวนาปี	7	4,900	2,100	210	420	2,660	385	784	4,200	700	7,000	23,359	23,359
2	2	ข้าวนาปี	14	16,100	6,900	690	1,380	8,740	1,265	2,576	13,800	2,300	23,000	76,751	76,751
3	3	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	54,345
		ผักชี	0.5	75	75	45	30	50	30	25	50	50	1,000	1,430	
		ข้าวโพดข้าวเหนียว	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
4	4	ข้าวนาปี	10	7,000	3,000	300	600	3,800	550	1,120	6,000	1,000	10,000	28,600	47,670
		ข้าวโพดเหลือง	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
		แตงกวา	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
5	5	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	48,624
		แตงกวา	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
6	6	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
7	7	ข้าวนาปี	10	12,600	5,400	540	1,080	6,840	990	2,016	10,800	1,800	18,000	60,066	60,066
8	8	ข้าวนาปี	15	14,000	6,000	600	1,200	7,600	1,100	2,240	12,000	2,000	20,000	66,740	75,320
		ถั่วฝักยาว	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
		มะเขือเปราะ	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
		แตงกวา	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	

ที่	ครัวเรือน	จำนวนพืชที่ปลูก		รายการต้นทุนการผลิตพืช (บาท)										รวม ต้นทุน (บาท)	ต้นทุน ต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดพืช	จำนวน (ไร่)	ค่าไถ พรวน ดิน	ค่า เมล็ด พันธุ์	ค่าน้ำ	ค่าน้ำมัน เชื้อเพลิง	ค่าปุ๋ย	ค่ายา กำจัด ศัตรูพืช	ค่า ขนส่ง	ค่าเก็บ เกี่ยว	ค่าวัสดุ สิ้นเปลือง	ค่าแรงงาน		
9	9	ข้าวนาปี	9	6,300	2,700	270	540	3,420	495	1,008	5,400	900	9,000	30,033	30,033
10	10	ข้าวนาปี	12	8,400	3,600	360	720	4,560	660	1,344	7,200	1,200	12,000	40,044	40,044
11	11	ข้าวนาปี	10	11,900	5,100	510	1,020	6,460	935	1,904	10,200	1,700	17,000	56,729	63,879
		แตงกวา	1.5	225	225	135	90	150	90	75	150	150	3,000	4,290	
12	12	ข้าวนาปี	8	5,600	2,400	240	480	3,040	440	896	4,800	800	8,000	26,696	26,696
13	13	ข้าวนาปี	14	9,800	4,200	420	840	5,320	770	1,568	8,400	1,400	14,000	46,718	46,718
14	14	ข้าวนาปี	15	16,800	7,200	720	1,440	9,120	1,320	2,688	14,400	2,400	24,000	80,088	89,240
		ผักชี	0.2	30	30	18	12	20	12	10	20	20	400	572	
		แตงกวา	1	150	150	90	60	100	60	50	100	100	2,000	2,860	
15	15	ข้าวนาปี	5	3,500	1,500	150	300	1,900	275	560	3,000	500	5,000	16,685	16,685
16	16	ข้าวนาปี	20	19,600	8,400	840	1,680	10,640	1,540	3,136	16,800	2,800	28,000	93,436	99,156
		ถั่วฝักยาว	2	300	300	180	120	200	120	100	200	200	4,000	5,720	
17	17	ข้าวนาปี	15	10,500	4,500	450	900	5,700	825	1,680	9,000	1,500	15,000	50,055	50,055

ตารางที่ 4.12 รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ปี 2562

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
1	1	โค	7	14,000	25,200	1,400	2,100	3,500	51,100	97,300	114,945
		สุกร	4	4,800	7,245	400	400	800	4,000	17,645	
2	2	โค	3	6,000	10,800	600	900	1,500	21,900	41,700	152,900
		กระบือ	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	
3	3	โค	10	20,000	36,000	2,000	3,000	5,000	73,000	139,000	140,625
		เป็ด	10	100	300	50	50	50	100	650	
		ไก่	15	150	450	75	75	75	150	975	
4	4	โค	5	10,000	18,000	1,000	1,500	2,500	36,500	69,500	97,950
		กระบือ	2	4,000	7,200	400	600	1,000	14,600	27,800	
		ไก่	10	100	300	50	50	50	100	650	
5	5	โค	20	40,000	72,000	4,000	6,000	10,000	146,000	278,000	279,235
		เป็ด	7	70	210	35	35	35	70	455	
		ไก่	12	120	360	60	60	60	120	780	
6	6	โค	12	24,000	43,200	2,400	3,600	6,000	87,600	166,800	167,255
		ไก่	7	70	210	35	35	35	70	455	
7	7	โค	8	16,000	28,800	1,600	2,400	4,000	58,400	111,200	153,225
		กระบือ	3	6,000	10,800	600	900	1,500	21,900	41,700	
		ไก่	5	50	150	25	25	25	50	325	
8	8	โค	4	8,000	14,400	800	1,200	2,000	29,200	55,600	55,600

ที่	ครัวเรือน	จำนวนสัตว์ที่เลี้ยง		รายการต้นทุนการผลิตสัตว์ (บาท)						รวมต้นทุน (บาท)	ต้นทุนต่อ ครัวเรือน (บาท)
		ชนิดสัตว์	จำนวน (ตัว)	ค่าพันธุ์สัตว์	ค่าอาหาร	ค่ายารักษา โรค	ค่ายาบำรุง	ค่าขนส่ง	ค่าแรงงาน		
9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	16	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 4.13 รายได้ต่อครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนปี 2562

ที่	ครัวเรือน	ผลผลิตทางการเกษตร (บาท)		ผลผลิตด้านปศุสัตว์ (บาท)		รายได้ต่อครัวเรือน(บาท)
		รายได้	ต้นทุน	รายได้	ต้นทุน	
1	1	60,709	23,359	241,866	114,945	164,271
2	2	199,473	76,751	375,314	152,900	345,136
3	3	160,091	54,345	313,710	140,625	278,831
4	4	353,727	47,670	227,150	97,950	435,257
5	5	285,553	48,624	624,786	279,235	582,480
6	6	121,418	46,718	374,526	167,255	281,971
7	7	156,109	60,066	355,404	153,225	298,222
8	8	374,954	75,320	124,632	55,600	368,666
9	9	78,054	30,033	-	-	48,021
10	10	104,073	40,044	-	-	64,029
11	11	376,936	63,879	-	-	313,057
12	12	69,505	28,126	-	-	41,379
13	13	121,418	46,718	-	-	74,700
14	14	411,245	89,240	-	-	322,005
15	15	43,364	16,685	-	-	26,679
16	16	341,836	99,156	-	-	242,680
17	17	130,091	50,055	-	-	80,036
รวม		3,388,556	896,789	2,637,388	1,161,735	3,967,420

รายได้ต่อครัวเรือนเกิดจากการนำรายได้ของผลผลิตทางการเกษตรนำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิต ประกอบด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าไถพรวนดิน ค่าปุ๋ย ค่ายาปราบศัตรูพืช ค่าแรงงาน ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเก็บเกี่ยว ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าขนส่ง และค่าวัสดุสิ้นเปลือง รายได้ของผลผลิตทางด้านปศุสัตว์นำมาหักลบด้วยต้นทุนของการผลิตประกอบด้วย ค่าพันธุ์สัตว์ ค่าอาหาร ค่าน้ำ ค่ายารักษาโรค ค่ายาบำรุง ค่าขนส่ง และค่าแรงงาน เมื่อนำรายได้ทั้ง 2 ส่วน ที่ถูกหักลบด้วยต้นทุนแล้ว รายได้คงเหลือของทั้ง 17 ครัวเรือน คือ 3,967,420 บาท หากเฉลี่ยรายได้ต่อเดือน ต่อครัวเรือน จะได้ ครัวเรือนละ 14,375 บาท โดยคิดเป็นกำไรจากผลผลิตทางการเกษตรและปศุสัตว์เป็นร้อยละ 65.84 ซึ่งมีต้นทุนการผลิตคิดเป็นร้อยละ 34.16

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนจากการใช้น้ำเป็นต้นทุนระหว่างปี 2561 กับปี 2562

ที่	ครัวเรือน	รายได้ครัวเรือน (บาท)		ส่วนต่างของรายได้ (บาท)	อัตราเพิ่ม-ลด (ร้อยละ)
		2561	2562		
1	1	164,271	164,271	0	0.0%
2	2	297,114	345,136	48,022	5.5%
3	3	278,831	283,121	0	0.0%
4	4	341,727	449,557	93,530	10.6%
5	5	267,550	591,060	314,930	35.8%
6	6	178,423	281,971	103,548	11.8%
7	7	255,536	298,222	42,686	4.9%
8	8	341,988	377,246	26,678	3.0%
9	9	48,021	48,021	0	0.0%
10	10	64,029	64,029	0	0.0%
11	11	229,067	320,207	83,990	9.6%
12	12	42,686	42,809	-1,307	-0.1%
13	13	74,700	74,700	0	0.0%
14	14	198,204	331,157	123,801	14.1%
15	15	26,679	26,679	0	0.0%
16	16	199,994	248,400	42,686	4.9%
17	17	80,036	80,036	0	0.0%
รวม		3,088,856	3,967,420	878,564	100
เฉลี่ยรวม		-	-	52,942	-

จากการเปรียบเทียบรายได้ครัวเรือนของกลุ่มผู้ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ตำบลบ้านปรือ พบว่าครัวเรือนทั้งหมด 17 ครัวเรือน มีรายได้จากการเกษตร และปศุสัตว์ ในปี 2561 จำนวน 4,677,640 บาท ในปี 2562 จำนวน 6,023,298 บาท ส่วนต่างของรายได้ทั้ง 2 ปี คือ 1,345,658 บาท โดยคิดเป็นร้อยละของการเพิ่มขึ้นของรายได้เป็นร้อยละ 28.44 หากแยกเป็นครัวเรือนมีจำนวน 10 ครัวเรือนที่รายได้เพิ่มขึ้น และมีจำนวน 7 ครัวเรือนที่มีรายได้เท่าเดิม และมีรายได้ลดลง 1 ครัวเรือน

การเพิ่มขึ้นของรายได้นั้นเป็นเหตุมาจากกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือได้มีกระบวนการในการดำเนินงานในการบริหารจัดการน้ำในอ่างเก็บน้ำห้วยตารางอย่างถูกวิธีและมีแบบแผนที่ชัดเจน ครัวเรือนที่มีรายได้เท่าเดิมเนื่องมาจากความไม่มั่นใจในการลงทุนเพราะว่ากลัวขาดทุน ด้วยปริมาณน้ำฝนที่ตกลงมามีปริมาณน้อยจึงไม่กล้าที่จะตัดสินใจทำการเพาะปลูกจำนวนมาก ทำให้มีรายได้เท่าเดิม หรือรายได้คงที่

บทที่ 5

สรุปผลการดำเนินงาน

การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ ได้ดำเนินการในพื้นที่ตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง โดยมีกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือเป็นกำลังสำคัญในการร่วมมือป้องกัน และแก้ไขปัญหาภัยแล้งในพื้นที่ตำบลบ้านปรือ โดยสรุปผลการดำเนินงานดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ปริมาณน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ
2. การสร้างรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน

1. ปริมาณน้ำในชุมชนใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นโดยลำดับ

การแก้ไขปัญหาภัยแล้งของชุมชนในจังหวัดบุรีรัมย์นั้นได้ดำเนินการอย่างจริงจัง โดยผ่านหน่วยงานของภาครัฐหลายหน่วยงาน ทั้งนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ โดยสถาบันวิจัยและพัฒนา ได้เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง โดยการดำเนินงานของสถาบันบริหารจัดการน้ำชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชนให้สามารถบริหารจัดการแหล่งน้ำที่ตนเองมีอยู่ให้เพียงพอต่อความต้องการใช้น้ำของประชาชนภายในตำบล

กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง ได้เลือกที่จะพัฒนาอ่างเก็บน้ำห้วยตารางให้สามารถใช้น้ำได้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนในตำบลบ้านปรือและตำบลสูงเนินบางส่วน ในปี 2561 อ่างเก็บน้ำห้วยตารางมีความจุสุทธิ 500,000 ลูกบาศก์เมตร ความจุที่วัดได้ 100,000 ลูกบาศก์เมตร มีผู้ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง จำนวน 17 ครัวเรือน มีความต้องการในการใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์ ซึ่งน้ำที่มีอยู่ในอ่างเก็บน้ำห้วยตารางนั้นมีปริมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำ ทำให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือได้ประชุมคณะกรรมการ ผู้นำชุมชน และผู้มีส่วนได้เสีย โดยได้มีมติให้ผันน้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยกะนัง ผ่านห้วยกะนังมาเติมยังอ่างเก็บน้ำห้วยตารางเพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ใช้น้ำไปก่อนในเบื้องต้น นอกจากนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือยังได้พบกับปัญหาของการขาดแคลนน้ำคือ สภาพอ่างเก็บน้ำห้วยตารางที่ตื้นเขิน ทำให้สามารถจุน้ำได้น้อย ประกอบกับปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยปี 2561 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ 1,381.3 มิลลิเมตร (ศูนย์ภูมิอากาศ สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยา: 7 มี.ค. 2562) ซึ่งมีปริมาณน้อยกว่าค่าปกติตามที่สำนักพัฒนาอุตุนิยมวิทยากำหนดไว้ ส่งผลให้พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เกิดความแห้งแล้ง

ด้วยสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในปี 2561 ทำให้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือได้หาแนวทางในการบริหารจัดการน้ำภายในตำบลของตนอย่างจริงจัง ทั้งนี้กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือยังได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำชุมชนเพื่อรองรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์ ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้ดำเนินการจัดทำขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งกลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนตำบลบ้านปรือได้มีกระบวนการในการแสวงหาความรู้และแนวทางการบริหารจัดการน้ำภายในชุมชนดังต่อไปนี้

1. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อการวางแผนการผลิตและการใช้น้ำในแต่ละตำบล
2. จัดทำแผนผังการบริหารจัดการน้ำในระดับตำบล
3. จัดทำโครงการพัฒนาแหล่งน้ำรองรับความต้องการใช้น้ำอย่างเพียงพอ
4. พัฒนาแบบแผนการบริหารจัดการน้ำที่เหมาะสมกับระบบแหล่งน้ำชุมชน

การดำเนินการดังกล่าว ได้ดำเนินการเรื่อยมาจนในปี 2562 กลุ่มบริหารจัดการน้ำชุมชนสามารถพัฒนาแหล่งน้ำภายในตำบลบ้านปรือให้สามารถใช้ได้อย่างเพียงพอ โดยจากเดิมปี 2561 อ่างเก็บน้ำห้วยตาราง ความจุสุทธิ 500,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่วัดได้ 100,000 ลูกบาศก์เมตร ต่อมาในปี 2562 ความจุสุทธิ 500,000 ลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำที่วัดได้ 220,000 ลูกบาศก์เมตร โดยกลุ่มผู้ใช้น้ำ จำนวน 17 คร้วเรือน มีความต้องการใช้น้ำด้านการอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์รวมทั้งสิ้น 182,933.37 ลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งก็เพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้น้ำทุกครัวเรือน

2. การสร้างรายได้เสริมจากการใช้น้ำเป็นต้นทุน

กลุ่มผู้ใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำห้วยตาราง จำนวน 17 ครัวเรือนนั้นได้ใช้น้ำในการอุปโภคบริโภค ด้านการเกษตร และด้านปศุสัตว์ ซึ่งทำให้เกิดรายได้หล่อเลี้ยงครอบครัวของตน ทั้งนี้ รายได้ในระยะปี 2561 และปี 2562 นั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องมาจากปริมาณน้ำที่เป็นปัจจัยในการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์มีความแตกต่างกัน ภายในปี 2561 ผู้ใช้น้ำทั้ง 17 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 218 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 5 ชนิดได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ จำนวน 109 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 3,088,856 บาท/ปี รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 11,192 บาท/เดือน และภายในปี 2562 ผู้ใช้น้ำทั้ง 17 ครัวเรือน มีพื้นที่เพาะปลูกรวมทั้งสิ้นจำนวน 272 ไร่ ด้านปศุสัตว์ เลี้ยงสัตว์ 5 ชนิดได้แก่ โค กระบือ สุกร เป็ด และไก่ จำนวน 152 ตัว ครัวเรือนมีรายได้รวมทั้งสิ้น 3,967,420 บาท รายได้เฉลี่ยครัวเรือน 14,375 บาท/เดือน เมื่อเทียบรายได้ของปี 2561 และปี 2562 มีส่วนต่างของรายได้ จำนวน 900,014 บาท โดยมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 28.44

จากการเพิ่มขึ้นของรายได้ทำให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารจัดการน้ำของกลุ่มบริหารจัดการน้ำตำบลบ้านปรือ ที่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ มีกฎกติกาชัดเจนในการให้บริการน้ำ มีการจัดหาที่ถูกต้องและเพียงพอ มีการจัดเก็บน้ำที่มีประสิทธิภาพ มีการจัดสรรน้ำได้อย่างเป็นธรรมและเท่าเทียมกันทุกครัวเรือน และมีการบำรุงรักษาดูแลแหล่งน้ำให้คงทนต่อการใช้งาน ทั้งนี้สิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการน้ำของตำบลบ้านปรือเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อยนี้ เกิดจากเครือข่ายของคณะกรรมการ ผู้นำ และกลุ่มผู้ใช้น้ำ ที่มีความรู้จักกัน มีการติดต่อสื่อสารซึ่งกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และมีการร่วมกิจกรรมกลุ่มกันอยู่เสมอ การสร้างเครือข่ายประเภทนี้เรียกว่า เครือข่ายแท้ อันแสดงออกถึงความสมัครสมานสามัคคีของชุมชน และย่อมส่งผลดี และเกิดประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงพาณิชย์. **ราคาเนื้อสัตว์**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :
<https://www.moc.go.th/index.php/rice-iframe-9.html>
- กรมการค้าภายใน. **ราคากลางสินค้า**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :
<https://www.dit.go.th/Content.aspx?m=19>
- กรมชลประทาน. (ม.ป.ป.) **ข้อมูลการใช้น้ำของพืชภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- กรมอุตุวิทยา. **ปริมาณน้ำฝน**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 13 เมษายน 2563 สืบค้นจาก :
<https://www.thaiwater.net/current/YearlyReport2018/rain.html>
- ชัยพันธ์ ประภาสวัต. (2544) **ประสบการณ์การบริหารจัดการลุ่มน้ำแม่ตาช้าง อ.หางดง อ.แมริม อ.เมือง จ.เชียงใหม่**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว)
- ชัยวัฒน์ ขยันการนาวิ. (2555) **การจัดทำแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มิ่งสรรพ ขาวสะอาด. (2544) **แนวนโยบายการจัดการน้ำสำหรับประเทศไทย**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
- ธรรมพงศ์ เนาวบุตร. (2552) **การวิเคราะห์ปัญหาลุ่มน้ำสะแกกรัง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ประยุทธ์ จันทโรชา. (2561) **แถลงการณ์ของนายกประยุทธ์ จันทโรชา** ภายหลังจากเสร็จการประชุม ครม.สัญจร ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 จังหวัดบุรีรัมย์.
- สถาบันบริหารจัดการน้ำจังหวัดบุรีรัมย์. (2562) **การวางแผน-ผังน้ำผิวดินระดับตำบล**. (สไลด์) บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ (สสน). (ม.ป.ป.) **วางแผน-ผังน้ำระดับตำบล**. (สไลด์) ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- สถาบันวิจัยพืชไร่และพืชพลังงานทดแทน กรมวิชาการเกษตร. (2559). **ปริมาณความต้องการน้ำของพืชไร่**. (สไลด์)
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปรือ. **ข้อมูลพื้นฐานตำบลบ้านปรือ อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์**. (เว็บไซต์) สืบค้นเมื่อ 3 เมษายน 2563 สืบค้นจาก : <http://www.banprue.go.th/public/index.php?name=page&file=page&op=general>